

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного публічного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«МЕХАНІЗМ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ
ЕКОНОМІЧНОМУ ТЕРОРИЗМУ»**

Студентки 2 курсу, 10М групи,
спеціальності 293 міжнародне право
спеціалізації міжнародне правою

Гузій Надії
Володимирівни

Науковий керівник
кандидат юридичних наук

Альонкін Олексій
Анатолійович

Керівник
освітньо-професійної програми
доктор юридичних наук
доцент

Дешко Людмила
Миколаївна

Київ 2018

ПЛАН

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	7
1.1 Поняття та причини виникнення економічного тероризму.....	7
1.2 Міжнародні організації, що протидіють актам економічного тероризму.....	18
1.3 Правове регулювання боротьби з економічним тероризмом в Україні.....	36
РОЗДІЛ 2 ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЕКОНОМІЧНО-ТЕРОРИСТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	49
2.1 Міжнародна відповідальність за акти економічного тероризму.....	49
2.2 Особливості відповідальності за економічно – терористичну діяльність в Україні.....	60
РОЗДІЛ 3 ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНИМ ТЕРОРИЗМОМ	66
3.1 Перспективи міжнародно-правової протидії економічному тероризму.....	66
3.2 Участь України в забезпеченні протидії економічному тероризму.....	73
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	94

ВСТУП

Актуальність роботи. С. Рябов визначає тероризм як здійснення політичної боротьби засобами залякування, насильства аж до фізичної розправи з політичними противниками; дестабілізація суспільства, державного-політичного ладу шляхом систематичного насильства і остраху, політичних вбивств, провокацій [1, с.235]. Т. Гумбатов, в свою чергу, зазначає, що сучасний тероризм характеризується високою технічною оснащеністю, високим рівнем організації, наявністю значних фінансових засобів. Також йому властиве розмиття кордонів між міжнародним та внутрішнім тероризмом. Сьогодні розширюються зв'язки терористичних організацій з наркобізнесом і незаконною торгівлею зброєю. Помітною також є динаміка зростання терористичних груп у сучасному світі [2, с. 37].

На нашу думку, тероризм досить часто використовується для реалізації політичних та інших цілей як окремих організованих груп, так і цілих держав. На теперішній час, існують різні підходи до класифікації тероризму.

І. Гармашов, посилаючись на Ф. Форсайта виділяє чотири види тероризму: національний, одномірний, політичний та релігійний [3,с. 148]. М. Горлач та В. Кремень розрізняють соціальний, націоналістичний, правий та лівий тероризм [4, с.718]. М. Вегеш також розділяє тероризм на внутрідержавний та транснаціональний (іншими словами міжнародний) [5, с.219].

Ми, в свою чергу, хочемо акцентувати увагу на ще одній терористичній проблемі – економічному тероризмі. Існує досить мало теоретичних наробок того, що являє собою економічний тероризм, як його визначити, та які превентивні дії застосувати для убезпечення держави або групи держав від загрози. Без чіткого розуміння предмету економічного тероризму і шляху нейтралізації його впливу світовій спільноті досить важко протистояти проявам такого виду тероризму - саме через те, що окремі дії не сприймаються як елементи економічно-терористичної атаки.

Економічний тероризм – поняття не конкретне та відверто розмите у правовому розумінні. Наше дослідження покликано продемонструвати, що економічний тероризм є одним з небезпечних факторів появи нестабільних біржових коливань та економічних бар'єрів, впливу на рівень валового внутрішнього продукту та рівня життя населення, дестабілізації економічного становища господарських об'єктів. І це не остаточний список проявів економічно-терористичної діяльності.

Саме наявність таких ризиків при такому малому дослідженні проблеми і зумовила вибір даної теми та свідчить про її актуальність.

Серед правознавців, які досліджували проблематику міжнародно-правового співробітництва у протидії міжнародному тероризму загалом та економічного тероризму в тому числі, необхідно виділити В. Канцир, С. Ліанг, М. Воронцову, В. Макарова, Т. Бюндюгову, І. Громівчук, І. Артамонова, Ю. Тимощук, Л. Моджорян, С. Гітайгу, Т. Герасимів, Н. Тиндик, Я. Вишнякова, Г. Бондаренко, С. Васин, Ю. Антонян, Л. Новокольцеву, І. Шкурат, К. Даазе, М. Комарова, Л. Сукмановську, А. Шмідт, А. Жук, І. Задорожню, М. Лебедеву, А. Залмана, К. Фрімена, Л. Наполеоні, З. Хаміда, та інших.

Нами досліджено міжнародні джерела, що становлять правову основу міжнародної протидії економічному тероризму та Українську правову базу антитерористичної діяльності. Здійснено спробу формулювання поняття економічного тероризму та відокремлено його дефініцію від поняття економічної війни; конкретизовано особливості української та міжнародної відповідальності за здійснення економічного тероризму; вказано можливі зміни для уточнення формулювання поняття економічного тероризму у правовій системі України та міжнародному понятійному апараті.

Мета і завдання випускної кваліфікаційної роботи. Мета випускної кваліфікаційної роботи полягає у конкретизації поняття економічного тероризму у світовій практиці та розробці пропозицій щодо покращення міжнародно-правової протидії актам економічного тероризму.

Відповідно до мети, були поставлені наступні **завдання**:

1. З'ясувати зміст дефініцій тероризму та економічного тероризму;
2. Конкретизувати специфіку міжнародного економічного тероризму;
3. Окреслити міжнародні організації, що протидіють актам економічного тероризму.
4. Уточнити наявність правових засад для боротьби з економічним тероризмом в Україні.
5. Охарактеризувати міжнародну відповідальність за здійснення актів економічного тероризму.
6. Уточнити специфіку відповідальності за здійснення актів економічного тероризму у світі та Україні.
7. Охарактеризувати перспективи міжнародно-правової протидії економічному тероризму
8. З'ясувати перспективи України в забезпеченні протидії економічному тероризму.

Об'єктом дослідження випускної кваліфікаційної роботи є суспільно-правові відносини у сфері протидії економічному тероризму.

Предметом дослідження випускної кваліфікаційної роботи є нормативно-правові акти у сфері протидії економічному тероризму.

Методи дослідження. У процесі написання випускної кваліфікаційної роботи були застосовані методи пізнання та узагальнення (при дослідженні поняття та причин економічного тероризму у підрозділі 1.1 випускної кваліфікаційної роботи), емпіричний та конкретно-соціологічний (при проведенні експерименту розуміння поняття економічного тероризму у підрозділі 1.1 випускної кваліфікаційної роботи), індукції та дедукції (при визначенні місця економічного тероризму у сучасній правовій системі міжнародних та українських нормативно-правових актів у підрозділі 1.2 та 1.3 випускної кваліфікаційної роботи), метод аналізу та порівняльно-правовий (при визначенні відповідальності за здійснення актів економічного

тероризму у підрозділі 2.1 та 2.2 випускної кваліфікаційної роботи) метод узагальнення та гіпотези (при прорахуванні перспектив світової та української антитерористичної, діяльності у сфері протидії актам економічного тероризму у підрозділі 3.1 та 3.2 випускної кваліфікаційної роботи) та інші загальнонаукові підходи і методи пізнання.

Структура випускної кваліфікаційної роботи зумовлена проблематикою дослідження, її метою та завданнями. Робота складається із вступу, трьох розділів, 7 підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 97 сторінок, у тому числі 83 сторінки основного тексту, список використаних джерел на 10 сторінках (79 найменувань) та додатки на 4 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Поняття та причини виникнення економічного тероризму

Термін "тероризм" походить від лат. *terror* (страх, жах). Як соціально-політичне та суспільно небезпечне явище тероризм має багатовікову історію [6, с.340].

Л. Морджорян визначає тероризм як акти насилля, скоєні окремими особами, організаціями, урядовими органами, направлені на дестабілізацію суспільного правопорядку для досягнення конкретних політичних результатів [7, с.19]. Ми вважаємо дане трактування доволі близьким, але, на нашу думку, бажаними результатами можуть бути не лише політичні, а й економічні або соціальні результати.

Д. Дробот зазначає, що тероризм є поняттям багатодіфініційованим та, посилаючись на У. Лакера та К. Аннана, визначає тероризм як заздалегідь обдумане, політично мотивоване насильство, що застосовується проти осіб, що не беруть участь у військових діях субнаціональними групами або підпільними державними агентами, що застосовується з метою викликати паніку в суспільстві, послабити становище або навіть повалити посадових осіб і викликати політичні зміни в суспільстві та визначає терористичною будь-яку дію, якщо вона передбачає смерть або заподіяння тяжкого каліцтва цивільним особам та особам, які беруть участь в бойових діях, з метою залякування населення або примусу будь-якого уряду або міжнародної організації до здійснення дії або відмови від дії [8, с. 343].

Проблемою сучасного тероризму є доволі вузьке розуміння його сутності серед осіб, що не займаються вивченням проблем тероризму та не мають правової освіти. Для особи, необізнаної в проблемі терористичної діяльності, поняття «тероризм» найчастіше асоціативно пов'язане з бомбовим або радикальним тероризмом. Для підтвердження цієї теорії нами було проведено дослідження для вияву динаміки розуміння поняття

тероризм. Повний звіт даного дослідження наведено у Додатку 1. Нами було опитано 50 осіб віком від 18 до 65 років. Кожній особі було задано питання: «Яку першу асоціативну подію ви можете назвати при звучанні терміну «терористичний акт?»»

Результати дослідження у загальному підсумку можна звести до наступного:

Таблиця 1.

Відсоткова інфографіка відповідей соціологічного опитування

Відповідь	Відсоток опитаних
Катастрофа 11 вересня 2001 року – вежі-близнюки	60%
Атака на «Батаклан» і «Стад-де-Франс» - паралельні атаки у Парижі та передмісті.	4%
Теракт в м. Беслан – захоплення заручників у школі	20%
Підрив Боїнга 747 над Локербі	10%
Інше	6%

Як показує наше опитування, розуміння осіб, що не володіють суттєвою правовою інформацією щодо змісту терористичної діяльності знаходиться у досить вузьких межах. Жодним з респондентів не було вказано терористичного акту, пов'язаного з іншим видом тероризму, окрім бомбового та радикального.

Однак, на нашу думку, не менш уразливими можуть бути дії, спрямовані на економічну дестабілізацію, порушення фінансової стабільності, порушення комп'ютерної безпеки, пошкодження систем проведення кредитно-валютних операцій, ураження системи захисту особистих та банківських даних через пошкодження систем захисту інформації, валютної дестабілізації тощо.

Міжнародний тероризм є більш широким, багатоаспектним і багаторівневим поняттям, аніж тероризм однак чіткого правового визначення дане поняття не має і інтерпретується з позицій різних науковців.

Постає питання визначення моменту коли тероризм стає питанням міжнародного характеру. З цього питання ми розділяємо позицію Л. Морджорян, що тероризм переходить в міжнародну площину, коли:

- 1) терорист та жертви тероризму є громадянами однієї й тієї ж держави або різних держав, але злочини скоєно за межами держав;
- 2) терористичний акт спрямований проти осіб, що користуються міжнародним захистом;
- 3) підготовка до терористичного акту ведеться в одній державі, а здійснення акту відбувається в іншій,
- 4) після скоєння терористичного акту в одній державі, терорист переховується в іншій, отже, постає питання про його видачу [7, с. 20].

На сьогодні можна знайти різні визначення як тероризму загалом, так і окремих його видів, однак поняття економічного тероризму нечасто фігурує у дослідженнях. Міжнародний економічний тероризм – явище на сьогодні не достатньо досліджене, проте важливе у контексті розвитку понятійного розуміння тероризму.

Економічний тероризм – поняття мало конкретизоване та відверто розмите з точки правового визначення, однак, не зважаючи на це – воно є проблемою, котра присутня сучасному стану терористичній діяльності. Зокрема, воно опосередковано фігурує у доповіді К. Лян «Індекс глобального тероризму» [9] на Женевському звіті щодо глобального тероризму, організованого Женевським центром політики безпеки 21 листопада 2017 року [10], дослідженні Б. Фрея, А. Штутцера та А. Леіхнера «Розрахунок трагедії: оцінка вартості тероризму», які зазначають про економічно шкідливі результати терористичної діяльності [11], роботі А. Абадьє та Дж. Гардезабаль «Тероризм та світова економіка», які математично досліджують ризики світової економіки від здійснення

терористичної діяльності [12], Б. Розендорфа та Т. Сандлера у доповіді «Політична економія транснаціонального тероризму», які досліджують взаємозв'язки впливу тероризму на політичне становище країни та її економічний стан [13].

Історично понятійне виокремлення економічного тероризму виникло в результаті еволюції підходу до розуміння терористичної діяльності [13].

Т. Герасимів та Н. Тиндик вважають, що терор як засіб досягнення певних політичних цілей ввійшов у новітню історію з середини ХІХ ст., а відтак усе більше набирав поширення і застосування, перетворюючись на тероризм як відверто жорстку, цілеспрямовану форму насильства у боротьбі проти політичних опонентів, переважно державних органів влади, за реалізацію програмних чи локальних, партійних, групових, у тому числі конфесійних інтересів [14, с. 5]. Ми згодні з цим формулюванням, однак вважаємо, що на сьогодні тероризм перестав бути виключно прямою і жорсткою боротьбою. Питання визначення тероризму, на нашу думку, більш конкретно сформульоване В.Канціром з посиланням на І. Артамонова, який визначає тероризм як «будь-який акт насильства або загрозу його застосування, що здійснюється умисно різноманітними способами, із застосуванням будь-яких засобів з метою припинення політичної діяльності, порушення громадської безпеки, залякування населення або справляння впливу на прийняття рішень органами державної влади, місцевого самоврядування, адміністрацій підприємств, установ, екіпажами транспортних засобів, що створює в суспільстві атмосферу страху, паніки, розгубленості» [15, с. 176].

Отже, спираючись на вищевказане розуміння поняття тероризму, ми можемо зробити висновок, що економічним тероризмом є акт економічної дестабілізації або погрози чи спроби її здійснити, що робиться різноманітними способами із застосуванням будь-яких засобів з метою досягнення певних негативних економічних наслідків з перспективою впливу на політичний результат.

Поняття економічного тероризму досить легко сплутати з поняттям економічної війни, однак не зважаючи на вдавану схожість, дані поняття носять різний суб'єктний склад. С. Гітайга вважає, що на відміну від економічної війни, яка є міждержавною боротьбою, що здійснюється між державами шляхом посягання одного суб'єкта міжнародно-правових відносин на економічну стабільність і функціональність іншого шляхом застосування різноманітних засобів впливу, економічний тероризм може здійснюватися як окремими фізичними так і юридичними особами. На думку С. Гітайга, здійснення актів економічного тероризму окремими особами являє собою використання різноманітних складних та скоординованих дестабілізуючих дій для того, щоб спричинити порушення економічної і фінансової стабільності держави, групи держав або світового співтовариства в цілому [16, с. 3-4]. Ми згодні з позицією С. Гітайга, однак вважаємо, що кінцевим результатом здійснення економічного тероризму є і перспективні зміни у політичній сфері кінцевого об'єкта економічного терористичного акту – держави чи групи держав.

Оскільки економічний тероризм є поняттям невизначеним, постає проблема визначення терористичного акту саме як акту економічного тероризму. На нашу думку, визначальним фактором є орієнтованість на результат у вигляді економічно-фінансової дестабілізації.

Важливим є також момент розрізнення внутрішнього та міжнародного економічного тероризму, оскільки, як і будь-який терористичний акт, за певних умов він може стати питанням міжнародного характеру. Вище нами було розглянуто ряд ознак, наявність яких дозволяє перевести акт тероризму в міжнародну площину.

Враховуючи специфіку предмету дослідження, ми вважаємо, що економічний тероризм, стає питанням міжнародного характеру, коли:

- 1) жертвою терористичної атаки є економічна стабільність держави, відмінної від держави громадянства терориста;

2) жертвою терористичної атаки є економічна стабільність держави, ідентичної з громадянством терориста або терористичної організації, однак підготовка та здійснення терористичного акту відбувалася з-за кордону,

3) акт економічного тероризму спрямований на дестабілізацію міжнародних фінансових та економічних відносин;

4) після скоєння акту економічного тероризму терорист або учасники терористичної організації переховуються в одній з держав світу.

Як і будь-яка інша протиправна діяльність, економічний тероризм має ряд причин, що призводять до найвищої точки ескалації, і, зрештою, стають причинами здійснення економічного терористичного акту.

Однак варто чітко вирізнити які ж саме причини стають каталізаторами саме для економічного тероризму.

Д. Вишняков до причин виникнення тероризму відносить наступні:

1. Загострення протиріч у політичній, економічній, соціальній, ідеологічній, етнонаціональній і правовій сферах. Наявність соціальних, національних, і релігійних проблем, що мають суттєве значення для фундаментальних цінностей окремо взятої групи, що й породжує активне протистояння.

2. Наявність соціального розшарування, за якого одна група людей виступає диктуючою верхівкою, в силу наявності фундаменту суспільних благ, а також небажання окремих осіб, груп і організацій користуватися прийнятною для більшості суспільства системою суспільного устрою і прагнення отримання переваг шляхом насилля.

3. Використання терористичних методів окремими особами, організаціями, державами для досягнення політичних, економічних та соціальних цілей.

4. Військові конфлікти, в рамках яких терористичні акти стають невід'ємною частиною військових дій.

5. Стійка ідея єдиновірного життєвого устрою і бажання досягнення його будь-якою метою.

б. Невирішеність важливих економічних і фінансових питань в тій чи іншій соціальній сфері [17, с.10].

Даний список досить поверхнево зачіпає широкий спектр проблем, пов'язаних з подальшою ескалацією суспільної напруги, що зрештою призводить до терористичних актів. Тим не менш, специфіка нашого предмету дослідження має в своїй основі орієнтованість на економічно-фінансову дестабілізацію, що не дозволяє назвати усі вищеназвані причини причинами саме економічного тероризму.

Ми також погоджуємося з думкою Ю. Антоняна, який до причин здійснення терористичної діяльності відносить, окрім, вже названих:

1. Слабкість державної влади і неспроможність правоохоронних органів до своєчасного виявлення і знешкодження організаторів терористичних актів.

2. Схвальне ставлення до терористів з боку окремих груп населення або соціального оточення.

3. Наявність значної групи людей, професійно налаштованих на військову роботу, однак витіснених з військової або близької до неї служби і не знайшовших собі застосування. Природно, вони не можуть змиритися зі своїм приниженим і матеріально не забезпеченим становищем, а тому активно протестують, що іноді знаходить вираз у терористичній агресії.

4. Світова глобалізація, результатами якої є різке зниження рівня зайнятості населення, зниження рівня суверенітету країн перед транснаціональними об'єднаннями, домінування ринків фінансових спекуляцій, які можуть винести економічні системи тих чи інших країн на межу економічного краху [9, с.340-343].

Як нами було розглянуто вище, специфікою економічного тероризму є орієнтованість на результат у вигляді фінансово-економічної дестабілізації.

Враховуючи цю особливість економічного тероризму як окремого виду терористичної діяльності та викладені нами вище причини здійснення терористичної діяльності ми можемо зробити наступні висновки:

1) На думку Д. Вишнякова, однією з причин здійснення терористичної діяльності є загострення протиріч у економічній сфері і наявність соціального розшарування [17, с.10]. Ми вважаємо, що так само актуальними дані причини є і для здійснення економічного тероризму. Е. Вагімов зазначає, що на даний момент не існує реальної моделі суспільного устрою, в якій би можна було реалізувати повну рівність. Однак людська спільнота прагне рівності – економічної, фінансової і соціальної [19]. Це прагнення і є, на нашу думку, причиною того, що ідея економічної рівності реалізується засобом дестабілізації економічної системи, рівень розвитку і стабільності якої є вищим.

2) Другою названою Д. Вишняковим причиною є необхідність досягнення певних політичних результатів. В. Каюков. Та Ю. Мельчакова зазначають, що економічні відносини активно впливають на політичне життя суспільства через те, що економічно панівні соціальні групи, як правило, прагнуть впливати на роботу державного апарату, напрямки діяльності політичних партій, державну політику і правотворчість тощо [20]. Ми вважаємо, що економічний тероризм є прямим засобом впливу на наявність чи зміну економічно панівних соціальних груп, а отже, ця причина також є актуальною і для економічного тероризму.

3) Ще однією причиною є відсутність осуду терористичної діяльності. В. Качур наголошує: «Велике значення має беззастережний осуд державами й громадянським суспільством тероризму в усіх його формах і проявах як однієї з головних загроз міжнародному миру й безпеці, вияв міжнародним співтовариством солідарності з жертвами терористичних нападів, з громадянами країн, на території яких учинено теракти, захист прав і підтримка жертв тероризму та їх родин, застосування дієвих санкцій по відношенню до країн, які надають будь-яке сприяння терористам» [21]. Відсутність такого осуду, на нашу думку, може бути трактована як мовчазне схвалення діяльності економічного тероризму.

4) Наслідки світової глобалізації. Глобалізаційні процеси, на погляд І. Амеліної та Т. Попової, мають не тільки позитивні, а й негативні результати, серед яких: нерівномірність переваг глобалізації, поглиблення неоднорідності розвитку промислово-розвинених країн і країн, що розвиваються, деградація неконкурентоздатних виробництв, загострення соціальних проблем, агресивне проникнення чужих даному суспільству ідей, цінностей, моделей поведінки дестабілізація фінансової сфери. Несправедливий розподіл благ від глобалізації породжує загрозу конфліктів [22, с.221]. Породжені конфлікти можуть мати різну форму, однією з яких може стати економічний тероризм.

Виокремлюючи об'єкти економічного тероризму, ми вважаємо, що вони досить тісно пов'язані з об'єктами економічної безпеки. Н. Карзаєва до об'єктів економічної безпеки відносить ті об'єкти, по відношенню до яких застосовуються спеціальні механізми для запобігання загрозам або забезпечення їх безпеки. На думку Н. Карзаєвої, об'єкти економічної безпеки поділяються на чотири рівні:

1. мегарівень - економіка країни в цілому;
2. макрорівень - економіка регіонів і галузей;
3. мікрорівень – економіка господарюючих суб'єктів;
4. рівень людини, громадянина[23, с.27-28].

До об'єктів першого рівня Н. Карзаєва відносить економічний комплекс держави, що включає господарюючі суб'єкти всіх галузей економіки; корисні копалини; природні ресурси держави; людські ресурси, що включають працездатне населення; нерухомість; фінансові ресурси і фінансову систему в цілому. До об'єктів другого рівня – економічний комплекс регіону, включаючи господарюючі суб'єкти всіх галузей економіки, розташовані на території регіону; корисні копалини, розташовані на території регіону; природні ресурси, що знаходяться на території регіону людські ресурси, в тому числі працездатне населення регіону; нерухомість, розташована на території регіону; фінансові ресурси і фінансова система

регіону. До об'єктів третього рівня – природні ресурси, що належать господарюючому суб'єкту; ресурси (інформаційні, фінансові, матеріальні, інтелектуальні) суб'єкта; технології; співробітники, керівники та акціонери. Зрештою, до об'єктів четвертого рівня відносяться майно громадянина, що належить йому, і право на працю [23, с.27-28]. На нашу думку, окрім вищеназваних об'єктів, до об'єктів економічного тероризму можна також віднести: міжнародні економічні організації, економічні системи територій, прирівняних до держав, транснаціональні банки та корпорації, мультинаціональні компанії, біржі, фінансово-промислові групи, внутрішньодержавні валютні фонди, та інші об'єкти фінансово-кредитної та економічної сфери, що є основою економічної та фінансової стабільності кінцевої цілі тероризму.

Визначаючи суб'єктів економічно-терористичної діяльності, ми погоджуємося з думкою Ю. Антоняна, що внутрішній тероризм може бути здійснений двома суб'єктами:

- 1) державою проти власного народу
- 2) внутрішніми терористичними організаціями і окремими особами проти своїх політичних та економічних конкурентів. Підрив їх економічної стабільності дозволяє прискорити досягнення власних цілей [18, с.344].

Також, ми не можемо не погодитися з твердженням Ю. Антоняна, що перший різновид внутрішнього економічного тероризму у форматі держава проти народу є стримуваним міжнародними організаціями, що ускладнює порушення державою прав людини, в тому числі у економічних. Що ж до економічної терористичної активності у форматі терористичні угруповання або терорист проти конкурентів досить часто пов'язані з іншою організованою злочинністю, а у випадку міжнародного економічного тероризму ще й негласно підтримувані державами, а отже набагато складніше піддаються правовому, соціальному та міжнародному контролю [18, 344].

Порівнюючи внутрішній та міжнародний економічний тероризм ми погоджуємося з Ю. Антоняном щодо того, що агресивна терористична діяльність саме держав є явищем легшим для вияву, аніж економічна терористична діяльність транснаціональних та міжнародних угруповань. Друга є більш ускладненою через розвиток міграційних і комунікаційних процесів та розширення свободи пересування, організаційної та фінансової взаємодії. Особливу небезпеку міжнародний тероризм представляє не стільки для окремих країн, скільки для міжнародного правопорядку, міжнародних відносин та міжнародної економічної стабільності в цілому [18, 344-345].

Отже, економічний тероризм є невизначеною у правовій сфері, мало дослідженою, проте небезпечною діяльністю, що породжена широким спектром економічних, фінансових, соціальних, релігійних та військових проблем, набуває все більшого поширення як інструмент активного досягнення визначених цілями терору кінцевих результатів.

1.2 Міжнародні організації, що протидіють актам економічного тероризму

П. Біленчук зазначає, що міжнародне співробітництво в галузі боротьби з тероризмом відбувається в формах укладення міжнародних договорів, розробка інших в цій сфері міжнародно-правових актів; прийняття національних нормативно-правових актів, спрямованих на реалізацію міжнародних зобов'язань держав; взаємного обміну інформацією; загального здійснення заходів щодо виявлення, попередження, припинення і розкриття злочинів, розшуку злочинців; надання взаємної допомоги в галузі кримінального правосуддя; обмін досвідом, законодавчими і нормативними актами; обмін на взаємній основі спеціальними технічними та іншими засобами; сприяння в підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації кадрів; проведення спільних наукових досліджень, обмін результатами самостійних досліджень і інші взаємоприйнятні форми [24].

Л. Новосколькова визначає, що боротьба з тероризмом – це широкий комплекс економічних, політичних, правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на усунення, ослаблення або нейтралізацію умов, що сприяють здійсненню актів тероризму; вияв і попередження терористичних актів та переслідування осіб, що мають відношення до його здійснення [25, с.117-118].

В. Антипенко наголошує, що система міжнародної боротьби з тероризмом функціонує на основі: беззастережного засудження як злочинних і таких, які не мають виправдання всіх актів, методів і практики тероризму, де б і ким би вони не здійснювалися; неприпустимість виправдання актів тероризму незалежно від того, якими б міркуваннями політичного, філософського, ідеологічного, расового, етнічного, релігійного або будь-якого іншого характеру не керувалися особи, їх здійснюють; безкомпромісної боротьби з міжнародним тероризмом у всіх його формах і проявах; зміцнення міжнародного співробітництва між державами,

міжнародними організаціями щодо попередження, припинення і ліквідації всіх форм міжнародного тероризму; забезпечення, відповідно до положень міжнародних договорів і внутрішньодержавного права, затримання і судового переслідування або видачі осіб, які скоїли терористичні акти або сприяють їм; ненадання притулку особам, які займаються терористичною діяльністю або сприяють їм; неприпустимість участі держав в організації, підбурюванні, надання допомоги або участі в терористичних актах в іншій державі або сприяння організаційної діяльності, спрямованої на здійснення таких актів в межах своєї території [24, с. 492-495].

Ми погоджуємося з П. Біленчук, Л. Новоскольцевою та В. Антипенком, однак вважаємо, що боротьба з економічним тероризмом має відбуватися на усіх рівнях, як державному – через самоконтроль, так і на міжнародному – за участю держав та міжнародних організацій – у випадку протидії міжнародному економічному тероризму. Ми також впевнені, що боротьба з економічним тероризмом має базуватися на взаємопідтримці між державами та міжнародними організаціями і обміном доступних засобів впливу і попередження.

Л. Новоскольцева стверджує, що міжнародна боротьба з тероризмом включає співпрацю один з одним в обміні відповідною інформацією щодо запобігання тероризму і боротьби з ним; прийняття спільних зусиль з метою запобігання і припинення терористичних актів; запобігання і припинення використання своєї території для підготовки будь-яких актів тероризму; перешкоджання фінансування діяльності терористів і терористичних організацій; розширення співпраці в галузі боротьби з міжнародним тероризмом шляхом укладення спеціальних міжнародних договорів і швидкого втілення їх в життя; приведення свого внутрішнього законодавства у відповідність з міжнародними договорами у сфері боротьби з міжнародним тероризмом; надання один одному всебічного сприяння в зв'язку з кримінальними розслідуваннями чи кримінальним переслідуванням у разі

здійснення терористичного акту; запобігання пересування терористів або терористичних груп через державні кордони [25,с. 119].

Ми згодні з думкою Л. Новоскольцевої, однак ми також вважаємо, що у випадку протидії міжнародному економічному тероризму співпраця міжнародних організацій є навіть більш необхідною, аніж співпраця міждержавна. На нашу думку, користь міжнародних організацій є саме в оперативності реакції на терористичні дії. Члени міжнародної організації переслідують ідентичні цілі, мають усталений порядок розгляду проблем, мають можливість швидшої оцінки ризиків потенційної загрози економічного тероризму. Міжнародні організації мають широкий спектр антитерористичних завдань - від розробки проектів міжнародних договорів до здійснення конкретних заходів по боротьбі з тероризмом. Саме під егідою міжнародних організацій підписано велику кількість міжнародних документів антитерористичної спрямованості.

Антитерористичної діяльністю в різних аспектах займається значна кількість міжнародних організацій.

Чи не найбільшу роль в протидії економічному тероризму відіграють Організація Об'єднаних Націй та її органи.

Організація Об'єднаних Націй – це універсальна міжнародна організація, найпершою ціллю якої, згідно Статуту Організація Об'єднаних Націй і Статуту Міжнародного Суду від 26.05.1945 р. є підтримка міжнародного миру та безпеки і придушення актів агресії чи інших порушень миру і вирішення міжнародних спорів та ситуацій, що можуть призвести до порушення миру [26].

Тероризм, безумовно, є загрозою миру та безпеки людства, а отже, органи Організації Об'єднаних Націй не могли оминати таке явище. Організація Об'єднаних Націй була каталізатором прийняття ряду міжнародних антитерористичних документів. Саме під егідою Організації Об'єднаних Націй було прийнято ряд ключових, на нашу думку, конвенцій,

декларацій та резолюцій, які суттєво вплинули на різні етапи розвитку міжнародного антитерористичного права.

Декларація про заходи ліквідації міжнародного тероризму, затверджена резолюцією 49/60 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 09.12.1994 р. затвердила готовність держав-членів Організації Об'єднаних Націй до осуду усіх актів, метод і практик тероризму, як злочинних і невинуватих дій; ствердила, що акти, методи і практика тероризму є грубим нехтуванням цілями і принципами Організації Об'єднаних Націй і може загрожувати міжнародному миру і безпеці; уточнила, що злочинні акти, спрямовані чи розраховані на створення обстановки терору серед широкої громадськості, групи осіб або конкретних осіб в політичних цілях, ні за яких обставин не можуть бути виправдані, якими б не були міркування політичного, філософського, ідеологічного, расового, етнічного, релігійного або будь-якого іншого характеру, які можуть наводитися в їх виправданні; наголосила, що держави, зобов'язані утримуватися від організації терористичних актів на територіях інших держав, підбурювання до них, пособництва їм або участі в них, а також від потурання або заохочення діяльності на своїй території, спрямованої на вчинення таких актів, зокрема через: утримання від фінансування, заохочення або проявів терпимості до терористичної діяльності, вжиття заходів для забезпечення того, щоб території держави не використовувалися для створення терористичних баз або навчальних таборів або для підготовки або організації терористичних актів, спрямованих проти інших держав або їх громадян; забезпечення затримання і судового переслідування або видачі осіб, які вчинили терористичні акти; співпрацю з іншими державами в обміні інформацією щодо запобігання тероризму і боротьби з ним [27].

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму затверджена резолюцією 54/109 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 09.12.1999 р. визначає відповідальність за незаконне та умисне надання або збір коштів з наміром або усвідомленням, що вони

будуть повністю або частково використані для здійснення діянь, що визнані злочинами відповідно до сфери застосування одного з договорів, перелічених у додатку, серед яких, у тому числі, ряд антитерористичних конвенцій, а саме Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден, вчинена в Гаазі 16.12.1970 р., Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, в тому числі дипломатичних агентів, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 14.12.1973 р., Протокол про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки стаціонарних платформ, розташованих на континентальному шельфі, вчинений в Римі 10.03.1988 р. та інші [28].

Резолюція 1267 (1999), що прийнята Радою Безпеки на її 4051-му засіданні (Щодо афганського руху "Талібан") 15.10.1999 р. наголосила готовність всіх держав-учасників щодо блокування зльоту або посадки літальних апаратів, що належать терористичному угрупованню та замороження фінансових потоків для зупинення діяльності терористичної організації. Ця резолюція – вияв готовності до реальних дій у протистоянні терористичній загрозі, в даному випадку – в особі організації «Талібан» [29].

Резолюція 1373 (2001), ухвалена Радою Безпеки на її 4385-му засіданні 28.09.2001 р. ще більше розкриває питання участі Організації Об'єднаних Націй в питаннях протидії тероризму. В Резолюції список протидійних актів розширюється – окрім вже вказаних у Резолюції 1267 (1999), що прийнята Радою Безпеки на її 4051-му засіданні (Щодо афганського руху "Талібан") 15.10.1999 р. методів протидії з'являються нові: введення кримінальної відповідальності за фінансову підтримку терористичних актів, заборона будь-якої підтримки терористичним організаціям або окремим особам, обмін інформацією з іншими державами та відмова у притулку терористам та їх пособникам, вдосконалення прикордонного контролю [30].

На нашу думку, прагнення узагальнити антитерористичні цілі та плани були однією з цілей створення Глобальної контртерористичної стратегії Організації Об'єднаних Націй, прийнятою резолюцією 60/288 Генеральної

Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 08.09.2006 р. – масштабного міжнародного документу, що закріпив і роз'яснив роль, місце і пріоритети Організації Об'єднаних Націй у антитерористичній діяльності. Абзац 2 Стратегії наголошує, що тероризм є однією із найсерйозніших загроз міжнародному миру та безпеці [31].

Одним із найважливіших рішень Глобальної контртерористичної стратегії Організації Об'єднаних Націй, прийнятою резолюцією 60/288 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 08.09.2006 р. на нашу думку, є схвалення створеної у 2005 р. Генеральним секретарем Цільової групи по здійсненню контртерористичних заходів і введення її в систему Секретаріату Організації Об'єднаних Націй [31].

Цільова група по здійсненню контртерористичних заходів складається з 38 організацій, які приймають участь у антитерористичній діяльності. Метою створення Цільової групи є посилення переваг кожної організації для підвищення загальної ефективності контртерористичної діяльності. До задач Цільової групи по здійсненню контртерористичних заходів відноситься допомога державам-членам Організації Об'єднаних Націй у здійсненні чотирьох розділів Глобальної контртерористичної стратегії Організації Об'єднаних Націй, а саме:

1. здійсненні заходів щодо усунення умов, що сприяють поширенню тероризму;
2. здійсненні заходів щодо запобігання тероризму і боротьбі з ним;
3. здійсненні заходів щодо потенціалу держав щодо запобігання тероризму і боротьбі з ним і зміцненню ролі системи Організації Об'єднаних Націй в цій галузі;
4. здійсненні заходів щодо забезпечення загальної поваги прав людини і верховенства права в якості фундаментальної основи для боротьби з тероризмом [32].

Ми вважаємо, що найбільшу роль в процесах проти здійснення актів економічного тероризму відіграють такі організації як: Міжнародний

Валютний Фонд, Світовий банк, Всесвітня організація охорони здоров'я, Міжнародна організація кримінальної поліції Інтерпол, Європейське поліцейське відомство, Організація з безпеки і співробітництва в Європі та регіональна організація Антитерористичний центр держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав.

Вступна стаття Статей угоди Міжнародного Валютного Фонду, прийнятих Валютно-фінансовою конференцією Організації Об'єднаних Націй 22.07.1944 р. відносить до цілей Міжнародного Валютного Фонду Цілі Міжнародного Валютного Фонду: сприяння розвитку міжнародного співробітництва в валютно-фінансовій сфері в рамках постійної установи, що забезпечує механізм для консультацій і спільної роботи над міжнародними валютно-фінансовими проблемами; сприяння розширення і збалансованого зростання міжнародної торгівлі; сприяння стабільності валют, підтримка упорядкованого валютного режиму, уникнення девальвації валют з метою отримання переваги в конкуренції; надання допомоги в створенні багатосторонньої системи розрахунків по поточних операціях між державами-членами, а також в усуненні валютних обмежень, що перешкоджають зростанню світової торгівлі; створення умов для виправлення диспропорцій в платіжних балансах держав-членів; скорочувати тривалість порушень рівноваги зовнішніх платіжних балансів держав-членів, а також зменшувати масштаби цих порушень [33].

Розділ 2 Річного звіту Міжнародного Валютного Фонду за 2017 рік «Сприяння всеохоплюючому зросту» наголошує, що Міжнародний Валютний Фонд сприяє міжнародній фінансовій стабільності і співпраці у валютно-фінансовій сфері. Фонд також прагне сприяти розвитку міжнародної торгівлі, високої зайнятості та стійкого економічного зростання, а також скорочення бідності в усьому світі. Основне завдання Міжнародного Валютного Фонду полягає в забезпеченні стабільності міжнародної валютно-фінансової системи, системи обмінних курсів і міжнародних розрахунків, яка дозволяє країнам (і їх громадянам) вести операції один з одним. Для

підтримки стабільності і запобігання кризам в міжнародній валютно-фінансовій системі Міжнародний Валютний Фонд спостерігає за економічною політикою країн і економічними і фінансовими змінами в країнах, регіонах і світі за допомогою офіційної системи, відомої як нагляд – загальний термін, що охоплює процес, за допомогою якого Міжнародний Валютний Фонд здійснює спостереження за міжнародною валютно-фінансовою системою і змінами в світовій економіці, а також веде моніторинг економічної та фінансової політики своїх 189 держав-членів. Міжнародний Валютний Фонд дає рекомендації 189 державам-членам, заохочує заходи політики, що сприяють економічній стабільності, що зменшують вразливість по відношенню до економічних і фінансових криз і підвищують рівень життя [34]. Ми вважаємо, що наявність налагодженої системи контролю у вигляді нагляду Міжнародного Валютного Фонду стає доволі надійним та дієвим інструментом превенції актів економічного тероризму. Готування та здійснення актів економічного тероризму в будь-якому випадку матимуть вплив на коливання валюто-фінансових та економічних систем країн. Саме завдяки нагляду Міжнародного Валютного Фонду ці зміни можуть бути динамічно відслідковані, а акт економічного тероризму – попереджений.

Світовий Банк був заснований Валютно-фінансовою конференцією Організації Об'єднаних Націй, однак реальною датою його заснування вважається підпис Статей Угоди Про Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку від 01.01.1945 р. – міжнародної фінансової організації, яка стала базою для створення Світового Банку. На Даний момент Група Світового Банку складається з 5 організацій – серед яких Міжнародний Банк Реконструкції і Розвитку, Міжнародна Асоціація Розвитку, Міжнародна Фінансова Корпорація, Багатостороннє Агентство з Гарантування Інвестицій, Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних зборів.

Ст. 1 Статей Угоди Про Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку від 01.01.1945 р., містять перелік цілей Міжнародного Банку Реконструкції і

Розвитку, серед яких, зокрема: надання допомоги в реконструкції і розвитку територій членів шляхом сприяння здійсненню капіталовкладень в продуктивних цілях, в тому числі для відновлення економіки, зруйнованої або постраждалої в результаті війни, реконверсії виробничих підприємств з урахуванням потреб мирного часу; надання сприяння приватним іноземним інвестиціям шляхом надання гарантій або участі в позиках чи інших капіталовкладень, що надаються приватними інвесторами; сприяння перспективному збалансованому зростанню міжнародної торгівлі та підтримання рівноваги платіжних балансів; організація позик або їх гарантій [35].

Ст. 1 Статей Угоди Про Міжнародну Асоціацію Розвитку від 24.09.1960 р. зазначає, що цілями Асоціації є сприяння економічному розвитку, підвищення продуктивності праці та, відповідно, підвищення рівня життя в менш розвинених країнах світу, що входять до складу Асоціації, зокрема шляхом надання фінансування для виконання своїх важливих вимог до розвитку на умовах, що є більш гнучкі та нестинуть менше платіжного балансу, ніж звичайні кредити, тим самим сприяючи досягненню цілей розвитку Міжнародного банку реконструкції та розвитку та доповнення його діяльності [36].

Ст. 1 Статей Угоди Про Міжнародну Фінансову Корпорацію від 20.07.1956 р. зі змінами від 27.06.2012 р. визначає цілями Міжнародної Фінансової Корпорації сприяння економічному розвитку шляхом підтримки зростання продуктивних приватних компаній в державах-членах Корпорації, В ході досягнення зазначеної мети Корпорація допомагає фінансувати створення, удосконалення і розвиток продуктивних приватних підприємств, сприяючи розвитку держав-членів Корпорації; прагне об'єднати інвестиційні можливості, внутрішній і зарубіжний приватний капітал, а також досвідне керівництво; прагне стимулювати і надавати допомогу в створенні умов, сприяють залученню приватного капіталу, як внутрішнього, так і зарубіжного, для продуктивних інвестицій в державах-членах [37].

Ст. 2 Сеульської конвенції Про заснування Багатостороннього Агентства з Гарантій Інвестицій від 11.10.1985 р. визначає завданням Агентства стимулювання потоку інвестицій між країнами-членами і особливо в країни, що розвиваються через, зокрема, надання гарантій, включаючи спільне і повторне страхування від некомерційних ризиків щодо інвестицій, здійснюваних в будь-якій країні-члені з інших країн-членів; проведення відповідної додаткової діяльності по сприянню потоку інвестицій в країни, що розвиваються [38].

Ст. 1 Конвенції Про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами від 18.05.1965 р. ціллю Міжнародного центру по врегулюванню інвестиційних спорів визначає забезпечення вирішення через примирення та арбітраж інвестиційних спорів між Договірними державами та особами інших Договірних держав [39].

Найважливішими в аспекті протидії економічному тероризму на наш погляд є Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку, Міжнародна Асоціація Розвитку, Міжнародна Фінансова Корпорація, Багатостороннє Агентство Гарантування Інвестицій. Ми вже зазначали, що кінцевою метою економічного тероризму – є економічна та фінансова дестабілізація. Цілі діяльності вищезазначених організацій, передбачені відповідними статтями угод та конвенціями полягають в цілому у відновленні економічно-фінансового становища країн-учасниць, що забезпечує їх повернення до нормального економічного становища після вчинення акту економічного тероризму. Це робить їх важливим інструментом протидії економічному тероризму через те, що однією з антитерористичних задач є і подолання наслідків терористичної діяльності.

В. Долот стверджує, що здоров'я в якості економічної категорії, можна вважати вираженням економічних відносин, що пов'язані з охороною та зміцненням фізичного, психічного і соціального благополуччя людини [40, с.74]. А Решетніков зазначає, що рівень розвитку економіки визначає рівень розвитку охорони здоров'я. Коливання та кризи економічно-

фінансових систем спричиняють стрімкі коливання економічного становища населення, що має відображення й на його здоров'ї [41, с.13]. На нашу думку, достатній рівень забезпечення та соціального страхування, в тому числі медичного, потребує стійкості економічно-фінансових систем. При порушенні їх стабільності порушується і система забезпечення. Це виражається у погіршенні медичного страхування та загальному спаду рівня здоров'я націй.

Вступна частина Статуту (Конституції) Всесвітньої організації охорони здоров'я від 22.07.1946 р., що вступив у силу 07.04.1948 р. наголошує, що здоров'я всіх народів є основним фактором у досягненні миру та безпеки і залежить від самого повного співробітництва окремих осіб і держав [42].

Ст. 1 цього Статуту називає ціллю Всесвітньої організації охорони здоров'я досягнення усіма народами можливого найбільшого рівня здоров'я.

Ст. 2 Статуту (Конституції) Всесвітньої організації охорони здоров'я від 22.07.1946 р. до функцій Організації відносить серед інших діяльність в якості керівного і координуючого органу в міжнародній роботі з охорони здоров'я; встановлення і підтримку ефективної співпраці з Організацією Об'єднаних Націй, спеціалізованими і урядовими установами у сфері охорони здоров'я та іншими придатними організаціями; допомога урядам країн в зміцненні служб охорони здоров'я; сприяння поліпшенню харчування, житлових умов, санітарних умов, умов відпочинку, економічних умов або умов праці та інших гігієнічних умов навколишнього оточення; сприяння поліпшенню стандартів навчання та підготовки в області охорони здоров'я, медицини та пов'язаних з ними професій тощо [42].

Покращення стану сфери охорони здоров'я в тому числі через покращення економічних умов, які було погіршено в результаті здійснення акту економічного тероризму входить до функцій Всесвітньої організації охорони здоров'я – а отже, Організація є ефективним інструментом протидії економічному тероризму.

У свою чергу, існують і інші організації, цілі і завдання яких дозволяють окреслити їх як організації антитерористичного спрямування у сфері протидії економічному тероризму.

Ст. 2 Статуту Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу від 13.06.1956 р., затверджує ціллю Організації забезпечення широкої взаємодії всіх органів (установ) кримінальної поліції в рамках існуючого законодавства країни і в дусі Загальної Декларації прав людини прийнятої і проголошеної в резолюції 217А (III) Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 10 грудня 1948 р., створення і розвиток установ, які можуть успішно сприяти попередженню кримінальної злочинності і боротьбі з нею [43].

Згідно ст. 5 Статуту Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу від 13.06.1956 р. Міжнародна організація кримінальної поліції Інтерпол включає в себе: Генеральну Асамблею - як вищий орган Організації; Виконавчий комітет; Генеральний секретаріат – як постійно діючий орган Організації; Національне центральне бюро – як орган, утворений кожною країною-учасницею Організації та радників – як авторитетів для консультативних цілей [43].

Стратегічна Програма Інтерполу на 2017-2020 рр., затверджена Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй є мапою глобальної діяльності Інтерполу. Згідно Програми, стратегічними цілями Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу в тому числі є:

1. Служіння в якості всесвітнього інформаційного центру для співпраці у сфері правоохоронних органів. Інформаційний обмін лежить в основі мандату Інтерполу. Міжнародна кримінальна поліція постійно працює над посиленням технічної інфраструктури обміну інформацією.

2. Забезпечення найсучасніших можливостей поліції, які допомагають країнам-учасницям боротися та запобігати транснаціональним злочинам. Велика кількість спроможностей поліцейської діяльності, таких як криміналістична експертиза та підготовка кадрів, є основою трьох

Глобальних програм боротьби з злочинністю Інтерполу (боротьба з тероризмом, кіберзлочинність та організована та виникаюча злочинність).

3. Впровадження Провідних глобальних інноваційних підходів до поліцейської діяльності. Інтерпол прагне до того, щоб інновації стали частиною робочої культури, яка підтримується на всіх рівнях Організації. Міжнародна організація кримінальної поліції Інтерпол також розширює можливості глобальної поліцейської аналітичної групи для обміну на експертному рівні з акцентом на майбутні тенденції та стратегічне передбачення.

4. Максимізація ролі Інтерполу в рамках архітектури глобальної безпеки – для подолання інформаційних прогалин у архітектурі глобальної безпеки, зміцнення співпраці між відповідними секторами та організаціями, а також підвищення рівня політичної обізнаності та підтримки програм Інтерполу [44].

Ми вважаємо, що цілі та програмні завдання Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу відповідають антитерористичному спрямуванню у сфері протидії економічному тероризму, як загальному кримінальному діянню. Інформаційний обмін та аналіз, доступний Організації Інтерполу дозволить покращити превентивні заходи для запобігання здійснення економічно-терористичних актів. Обмін інформацією забезпечить обізнаність держав-членів Інтерполу щодо наявних функціонуючих терористичних груп, в тому числі тих, мета яких – здійснення діяльності економічного тероризму, а ефективна система переслідування осіб, що вже скоїли правопорушення дозволяє пришвидшити притягнення правопорушників до відповідальності, саме тому ми вважаємо Інтерпол ефективним інструментом протидії економічному тероризму.

Рішення № 2009/371/ПВД Ради Європейського Союзу про створення Європейського поліцейського відомства (Європол) від 06.04.2009 р. визначає компетенцію і функції Європолу.

Ст. 3 цього Рішення визначає, що Європейське поліцейське відомство є правоохоронною організацією, ціллю якої є підтримка і посилення діяльності компетентних органів держав-членів і їх взаємного співробітництва в запобіганні організованій злочинності, тероризму та інших тяжких форм злочинності, які зачіпають два або більше число держав-членів, і в боротьбі з цими явищами. Ст. 4 Рішення № 2009/371/ПВД Ради Європейського Союзу про створення Європейського поліцейського відомства (Європол) від 06.04.2009 р. наголошує, що компетенція Європолу охоплює організовану злочинність, тероризм і інші тяжкі форми злочинності, що зачіпають два або більше число держав-членів таким чином, що з огляду на масштабів, тяжкості та наслідків відповідних злочинів виникає нагальна потреба в спільних діях держав-членів. Згідно ст. 5 Рішення до функцій Європейського поліцейського відомства, зокрема, відносяться: збір, зберігання, обробка, аналіз і обмін інформацією та відомостями; сприяння розслідуванням в державах-членах; підготовка оцінок загрози, стратегічних аналізів і загальних доповідей, в тому числі оцінок загроз, породжених організованою злочинністю; розвиток експертних знань щодо застосовуваних процедур розслідування і надання порад з проведення розслідувань; надання стратегічних відомостей з метою створення сприятливих умов та сприяння ефективному та раціональному використанню ресурсів, наявних на національному рівні та на рівні Європейського Союзу для оперативної діяльності; навчання персоналу компетентних органів держав-членів, коли доречно, у співпраці з Європейським поліцейським коледжем; організація та оснащення органів держав-членів, полегшуючи надання державами-членами взаємної технічної підтримки. Зазначені функції включають в себе підтримку, що підлягає наданню державам-членам в їх завдання щодо збору та аналізу інформації, що надходить з Інтернету. Ст.ст. 6 та 23 Рішення № 2009/371/ПВД Ради про створення Європейського поліцейського відомства (Європол) від 06.04.2009 р. визначають права на участь у спільних слідчих бригадах та співробітництво публічно-правовими установами, утвореними на

основі угоди між двома або більше державами та Міжнародною організацією кримінальної поліції Інтерполу [45].

На нашу думку, широкий спектр функцій і можливостей, доступний Європейському поліцейському відомству, та рівень співпраці між державами-учасницями дозволяє вести успішну контртерористичну діяльність. Економічний тероризм є терористичною діяльністю, а отже аналітичні і співробітницькі можливості держав-учасниць дозволяють проводити ефективну превенцію економічного тероризму та подальше переслідування осіб, що вчинили акти економічного тероризму на рівні Європейського Союзу.

Організація з безпеки і співробітництва в Європі є регіональною міжнародною міжурядовою організацією, основними цілями якої є: створення умов для проведення консультацій, прийняття рішень зі співробітництва держав-учасниць у Європі; зміцнення добросусідських відносин, заохочення укладання двосторонніх, регіональних і загальноєвропейських угод між державами-учасницями; сприяння широкому застосуванню своїх принципів і розвитку свого потенціалу у сфері діяльності з вирішення конфліктів, регулювання криз, підтримання миру та подолання наслідків конфліктів; підвищення безпеки та стабільності шляхом контролю над озброєнням, роззброєння та зміцнення довіри та безпеки на всьому просторі Організації з безпеки і співробітництва в Європі і на рівні окремих регіонів; захист прав людини й основних свобод; поглиблення співробітництва між державами-учасницями з метою налагодження міцної ринкової економіки у всіх країнах регіону Організації з безпеки і співробітництва в Європі [46, с.177].

Основним правостановчим документом Організації є Заключний акт першого саміту глав держав і урядів держав-учасниць Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 01.08.1975 р.

П.п. VI п. «а» Розділу 1. Заключного акту Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 01.08.1975 р. наголошує, що держави-учасники

будуть утримуватися від будь-якого втручання, прямого або непрямого, індивідуального або колективного у внутрішні або зовнішні справи, що входять у внутрішньої компетенції іншої держави-учасниці, незалежно від їх взаємовідносин. Вони будуть, відповідно, утримуватися від будь-якої форми збройного втручання або загрози такого втручання проти іншої держави-учасниці. Вони будуть точно так само при будь-яких обставинах утримуватися від будь-якого іншого акту військового або політичного, економічного або іншого тиску, спрямованого на те, щоб підкорити своїм власним інтересам здійснення іншою державою-учасницею прав, властивих її суверенітету, і таким чином забезпечити собі будь-якого роду переваги. Відповідно вони будуть, в тому числі, утримуватися від надання прямої чи непрямой допомоги терористичній діяльності або підривної або іншої діяльності, спрямованої на насильницьке повалення режиму іншої держави-учасниці [47].

Налагодження діалогу і утримання держав-учасниць, від дій, передбачених п.п.VI п. «а» Розділу 1. Заключного акту Народи з безпеки та співробітництва в Європі від 01.08.1975 р., на нашу думку, і є основним антитерористичним завданням Організації з Безпеки та співробітництва в Європі в сфері протидії економічного тероризму. Хоча більшість дій, передбачених п.п.VI п. «а» Розділу 1. Заключного акту Народи з безпеки та співробітництва в Європі від 01.08.1975 р., є актами економічної війни, однак ми також зазначали про утримання від надання будь-якої допомоги терористичній діяльності, а, отже, і економічно-терористичній діяльності для убезпечення втручання в економічну систему іншої держави та її дестабілізації. І Організація з Безпеки та співробітництва в Європі є дієвим інструментом такого стримування.

Важливою регіональною організацією, на нашу думку, виступає Антитерористичний центр держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав.

Згідно ст. 1 Положення про Антитерористичний центр держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав від 01.12.2000 р. Антитерористичний центр держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав є постійно діючим спеціалізованим галузевим органом Співдружності Незалежних Держав і призначений для забезпечення координації взаємодії компетентних органів держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у сфері боротьби з міжнародним тероризмом та іншими проявами екстремізму. Ст. 2 Положення основними завданнями і функціями Антитерористичного центр держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав визначає з-поміж інших: забезпечення координації і взаємодії компетентних органів держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у боротьбі з міжнародним тероризмом та іншими проявами екстремізму; аналіз інформації про стан, динаміку і тенденції поширення міжнародного тероризму та інших проявів екстремізму в державах-учасницях Співдружності Незалежних Держав та інших державах; формування спеціалізованого банку даних про міжнародні терористичні та інші екстремістські організації, їхніх лідерів, а також причетних до них осіб, неурядові структури та осіб, що надають підтримку міжнародним терористам; участь у підготовці і проведенні антитерористичних командно-штабних і оперативно-тактичних навчань; сприяння у підготовці та проведенні оперативно-розшукових заходів і комплексних операцій по боротьбі з міжнародним тероризмом та іншими проявами екстремізму, здійсненні міждержавного розшуку осіб, які вчинили злочини терористичного характеру і переховуються від кримінального переслідування або виконання вироку суду; участь у підготовці нормативно-правових актів, що зачіпають питання боротьби з міжнародним тероризмом та іншими проявами екстремізму [48].

Превентивна та переслідувальна діяльність Антитерористичного центру держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав є ефективним

інструментом протидії економічному тероризму на території Співдружності
Незалежних Держав.

1.3 Правове регулювання боротьби з економічним тероризмом в Україні

Для активної протидії в будь-якій країні має існувати певна правова база для боротьби з тероризмом. О. Чередниченко спираючись на ст.2 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. вважає, що правову основу боротьби з тероризмом становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р., Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р., інші закони України, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом (ETS N 90) від 27.01.1977 р., Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом від 15.12.1997 р., Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09.12.1999 р., інші міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що приймаються на виконання законів України [49,с.160; 50]. В цілому, ми згодні з думкою О. Чередниченко, однак маємо зазначити що даний перелік є загальною основою для протидії терористичній діяльності, в той час як предмет нашого дослідження – економічний тероризм – має власну специфіку.

Ст. 4 II Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. досить широко визначає коло суб'єктів боротьби. Згідно вказаної статті Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. організаційно-забезпечувальна робота здійснюється Кабінетом Міністрів України в межах компетенції. До суб'єктів, що безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом, зокрема, відносяться :

1. Служба безпеки України (як головний орган у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю);
2. Міністерство внутрішніх справ України;

3. Національна поліція;
4. Міністерство оборони України;
5. центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері цивільного захисту; центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону;
6. центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань;
7. Управління державної охорони України;
8. центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи [50].

Отже, коло суб'єктів антитерористичної діяльності згідно з Законом України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. визначене досить різноманітно, однак проблема правового поля України у протидії економічному тероризму є власне відсутність такого поняття у нормативно-правових актах, що становлять правову основу протидії.

Згідно Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. тероризм визначається як суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей [50].

Однак сучасний тероризм – поняття, на нашу думку, більш широке. Ми вважаємо, що значно ближчим до суті тероризму є визначене Законом України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. поняття технологічного тероризму, вказане як злочини, що вчиняються з терористичною метою із застосуванням ядерної, хімічної, бактеріологічної (біологічної) та іншої зброї масового ураження або її компонентів, інших

шкідливих для здоров'я людей речовин, засобів електромагнітної дії, комп'ютерних систем та комунікаційних мереж, включаючи захоплення, виведення з ладу і руйнування потенційно небезпечних об'єктів, які прямо чи опосередковано створили або загрожують виникненням загрози надзвичайної ситуації внаслідок цих дій та становлять небезпеку для персоналу, населення та довкілля; створюють умови для аварій і катастроф техногенного характеру [50]. Однак навіть визначення технологічного тероризму, на нашу думку, не дає повного розуміння неправомірної діяльності, що являє собою терористичну.

Наявність поняття, що навіть не визначене українським правовим полем, не дає можливості повномасштабного реагування на загрозу. Якщо відсутнє розуміння того, що являє собою економічний тероризм, то і при здійсненні акту економічного тероризму порушників важче бути притягнути до відповідальності.

У 2017 році через прийняття Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 р. визначення тероризму отримало розширення до ще одного аспекту – кібертероризму, який визначений як терористична діяльність, що здійснюється у кіберпросторі або з його використанням [51].

Однак, хоча, ані прямого визначення, ані прямої відповідальності за економічний тероризм не існує, українське правове поле все ж містить загальні засади протидії загрозам актів економічного тероризму.

Ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. містить поняття національних інтересів України, які визначені як життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян [52]. Економічна і фінансова стабільність держави, на нашу думку, важлива складова прогресивного розвитку і добробуту громадян країни, а, отже, входять до національних інтересів України.

Згідно ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р., національною безпекою України є захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Загрози національній безпеці України - явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України [52]. Як нами вже було з'ясовано, кінцевим результатом економічного тероризму є економічна або фінансова дестабілізація країни або групи країн – тобто, порушення економічної і фінансової стабільності, які є національними інтересами України. Таким чином, економічний тероризм є загрозою національній безпеці України.

Ст. 12 Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. функції із забезпечення національної безпеки покладені на сектор безпеки і оборони, до якого входять: Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Державна спеціальна служба транспорту, Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Служба безпеки України, Управління державної охорони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Апарат Ради національної безпеки і оборони України, розвідувальні органи України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику [52].

Аналіз нормативно-правових актів, що стосуються суб'єктів, які відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. та Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. покликані здійснювати боротьбу з тероризмом та забезпечувати

національну безпеку дозволяє визначити ефективність даних органів у сфері протидії економічному тероризму.

На нашу думку, найефективнішими органами протидії економічному тероризму є: Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція України, розвідувальні органи України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державна прикордонна служба України та Національний банк України.

Ст. 1 Закону України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. визначає, що Служба безпеки України – це державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України [53].

Ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. відносить до завдань Служби безпеки України в тому числі попередження, виявлення, припинення та розкриття злочинів проти миру і безпеки людства, тероризму, корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління і економіки та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України [53].

Ст. 9 Закону України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. зазначає, що для організації і проведення антитерористичних операцій та координації діяльності суб'єктів, які ведуть боротьбу з тероризмом чи залучаються до антитерористичних операцій, при Службі безпеки України функціонує Антитерористичний центр [53].

Відповідно до ст.16 Закону України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р., для вирішення покладених завдань Служба безпеки України може встановлювати контакти з органами безпеки іноземних держав і взаємодіяти з ними на підставі норм міжнародного права, відповідних договорів та угод [53].

Ст. 24 Закону України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. визначає, що Служба безпеки України відповідно до своїх основних завдань зобов'язана, зокрема: здійснювати інформаційно-аналітичну роботу в

інтересах вирішення питань, пов'язаних з національною безпекою України; виявляти, припиняти та розкривати кримінальні правопорушення, розслідування яких віднесено законодавством до компетенції Служби безпеки України, проводити їх досудове розслідування; розшукувати осіб, які переховуються у зв'язку із вчиненням зазначених кримінальних правопорушень; брати участь у здійсненні контролю за додержанням порядку обліку, зберігання і використання документів та інших матеріальних носіїв, інформацію, у сфері оборони країни, сприяти збереженню комерційної таємниці, розголошення якої може завдати шкоди життєво важливим інтересам України; здійснювати профілактику правопорушень у сфері державної безпеки; сприяти Державній прикордонній службі України в охороні державного кордону України; надавати допомогу органам Національної поліції, іншим правоохоронним органам у боротьбі із вчиненням кримінальних правопорушень тощо [53].

Крім того, ст. 25 Закону України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. надає Службі безпеки України, її органам і співробітникам у разі проведення заходів щодо боротьби з тероризмом і фінансуванням терористичної діяльності серед інших право одержувати інформацію і документи про операції, стан рахунків і руху коштів, вклади, внутрішньо- та зовнішньоекономічні угоди, отримувати відомості, які містять банківську таємницю; ініціювати згідно із законом питання накладення на невизначений строк арешту на активи, що пов'язані з фінансуванням тероризму та стосуються фінансових операцій, зупинених відповідно до рішення, прийнятого на підставі резолюцій Ради Безпеки ООН [53].

У сфері протидії економічному тероризму це означає, що Служба Безпеки України з задіянням відповідних спеціалістів різних профілів може відслідковувати активність терористичних організацій та осіб, щодо яких є підозра на здійснення чи готування акту економічного тероризму та упереджувати подібні діяння, співпрацювати з іншими органами, в повноваження і завдання яких входить антитерористична діяльність, а також

перекривати в межах своїх повноважень фінансові потоки, що йдуть на підтримку терористичної діяльності.

Ст. 1 Положення «Про Міністерство внутрішніх справ України», затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28.10.2015р. визначає, що Міністерство внутрішніх справ України є центральним органом виконавчої влади, головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах:

1. забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;
2. захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній економічній зоні;
3. цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;
4. міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів [54].

Ст. 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. визначає, що Міністерство внутрішніх справ України спільно з Національною поліцією організовує боротьбу з тероризмом шляхом запобігання, виявлення та припинення злочинів, вчинених з терористичною метою, розслідування яких віднесене законодавством України до компетенції Національної поліції; надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні сили і засоби; забезпечує їх ефективне використання під час проведення антитерористичних операцій [50].

Ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. визначає, що Національна поліція України - це центральний орган виконавчої

влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Згідно ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р. завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [55].

Економічний тероризм загрожує публічній безпеці і правопорядку, забезпечення яких входить до завдань Національної поліції України. Тож в межах протидії злочинності, якою є економічний тероризм, через виконання своїх повноважень, передбачених ст.ст.4, 23 та 25 IV Закону України «Про національну поліцію» від 02.07.2015 р., а саме через здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень; припинення кримінальних правопорушення; вжиття заходів, спрямованих на усунення загроз публічній безпеці, що виникли внаслідок кримінального правопорушення; розшук осіб, які переховуються; здійснення інформаційної та іншої взаємодії з іншими органами державної влади України, органами правопорядку іноземних держав та міжнародними організаціями Національна поліція України стає ефективним інструментом в сфері боротьби проти економічного тероризму [55].

Згідно ст. 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. розвідувальні органи України здійснюють добування, аналітичну обробку та надання в установленому порядку розвідувальної інформації про діяльність іноземних та міжнародних терористичних організацій за межами України, а також здійснюють заходи безпосередньої протидії терористичним загрозам життю і здоров'ю громадян України, установам та об'єктам державної власності України в разі залучення розвідувальних органів України до участі в антитерористичних операціях за

межами України. Визначені повноваження можуть бути застосовані і у сфері протидії економічному тероризму на внутрішньому та міжнародному рівнях.

Ст. 2 Закону України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» від 23.02.2006 р. визначає, що Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України є державним органом, який призначений для забезпечення функціонування і розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку, формування та реалізації державної політики у сферах криптографічного та технічного захисту інформації, кіберзахисту, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом України, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку, а також інших завдань відповідно до закону. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України спрямовує свою діяльність на забезпечення національної безпеки України від зовнішніх і внутрішніх загроз та є складовою сектору безпеки і оборони України [56].

Ст. 3 Закону України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» від 23.02.2006 р. до основних завдань Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України відносить, в тому числі:

1. формування та реалізацію державної політики у сферах криптографічного та технічного захисту інформації, кіберзахисту, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом України, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку, захисту державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах і на об'єктах інформаційної діяльності, а також у сферах використання державних інформаційних ресурсів в частині захисту інформації, протидії технічним розвідкам, функціонування, безпеки та розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку;

2. участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері електронного документообігу в частині захисту інформації державних органів та органів місцевого самоврядування

3. забезпечення в установленому порядку та в межах компетенції діяльності суб'єктів, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом [56].

Інформативне оснащення є важливою складовою антитерористичної діяльності, а забезпечення фінансово та економічно важливої інформації забезпечує зменшення ризику здійснення акту економічного тероризму на території України, що надає Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України важливого становища в сфері протидії економічному тероризму в Україні.

Згідно ст. 1 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р. на Державну прикордонну службу України покладаються завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні [57].

Ст. 2. Закону України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р. наголошує, що основними функціями Державної прикордонної служби України є: охорона державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах з метою недопущення незаконної зміни проходження його лінії, забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму; здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України та до тимчасово окупованої території і з неї осіб, транспортних засобів, вантажів, а також виявлення і припинення випадків незаконного їх переміщення; ведення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативно-розшукової діяльності в інтересах забезпечення захисту державного кордону України; участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні України та в межах

контрольованих прикордонних районів; участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом [57].

Функції, передбачені Законом України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р., надають можливість Державній прикордонній службі України ефективно протидіяти проникненню на територію України та покинути територію України особам та організаціям, що здійснюють акти економічного тероризму, що робить Державну прикордонну службу України важливим органом протидії економічному тероризму.

Зрештою, важливим, на нашу думку, органом протидії економічному тероризму є Національний банк України.

Ст. 2 Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. зазначає, що Національний банк України є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління [58].

Стаття 6 Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. з посиланням на Конституцію України визначає основною функцією Національного банку забезпечення стабільності грошової одиниці України. При виконанні своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі. Національний банк у межах своїх повноважень сприяє фінансовій стабільності, в тому числі стабільності банківської системи за умови, що це не перешкоджає досягненню забезпечення стабільності грошової одиниці України [58].

Стаття 7 Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. до інших функцій відносить, зокрема: виступ кредитором останньої інстанції для банків і організація системи рефінансування; визначення напрямів розвитку сучасних електронних банківських технологій, створює та забезпечення безперервного, надійного та ефективного функціонування, платіжних та облікових систем, контроль захисту

банківської інформації; аналіз та прогноз динаміки макроекономічних, грошово-кредитних, валютних та фінансових показників; здійснення нагляду платіжних систем та систем розрахунків; здійснення аналізу стану фінансової системи щодо фінансової стабільності; визначення порядку, вимог та заходів із забезпечення кіберзахисту та інформаційної безпеки у банківській системі України; створення центру кіберзахисту Національного банку України; забезпечення функціонування системи кіберзахисту у банківській системі України [58].

Згідно ст. 7-1⁷ Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р., Національний банк України за наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, виникнення обставин, що загрожують стабільності банківської та/або фінансової системи країни, має право визначати тимчасові особливості регулювання та нагляду за банками або іншими особами, які можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України, у тому числі особливості підтримання ліквідності банків, застосування економічних нормативів, формування та використання резервів для відшкодування можливих втрат за активними операціями банків, запроваджувати обмеження на їх діяльність, у тому числі обмежувати або забороняти видачу коштів з поточних та вкладних (депозитних) рахунків фізичних та юридичних осіб, а також обмежувати або тимчасово забороняти проведення валютних операцій на території України, зокрема операцій з вивезення, переказування і пересилання за межі України валютних цінностей [58].

Аналітичні можливості і функції Національного банку України роблять його ефективним засобом попередження терористичного удару у бік економічно-фінансової системи, а право визначення тимчасових особливостей регулювання і нагляду дозволяють бути ефективним інструментом у подоланні результатів здійснення актів економічного тероризму.

Отже, в Україні існує система державних органів, скоординована і об'єднана діяльність яких в межах своїх повноважень, забезпечує Україну ефективним захистом від здійснення актів економічного тероризму, а також превенції економічно-терористичної діяльності на території України і нормалізації економічно-фінансової системи України в разі здійснення акту економічного тероризму.

Українська система протидії економічному тероризму представлена, перш за все, силовим блоком. Це пов'язано з тим, що на національному рівні протидія терористичній діяльності полягає вже не у міжнародному діалозі, а у активній протидії терористичним організаціям та окремим особам через превентивну діяльність та кримінальне переслідування, а також відновлення економічного становища після вчинення акту економічного тероризму.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЕКОНОМІЧНО - ТЕРОРИСТИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

2.1 Міжнародна відповідальність за акти економічного тероризму

Економічний тероризм, як і тероризм загалом є злочином, за який наступає відповідальність. У сучасній доктрині міжнародного права злочинні діяння традиційно поділяють на два види.

Перший вид – це міжнародні злочини, другий вид об'єднує злочини міжнародного характеру.

На думку О. Архіпова та М. Баймуратова, міжнародні злочини вчиняються державами, посадовими особами держав, що використовують механізм держави в злочинних цілях, а також рядовими виконавцями в безпосередньому зв'язку із державою, тоді як злочини міжнародного характеру вчиняються окремими фізичними особами поза зв'язком із політикою держави [59, с. 78-79].

На погляд Д. Самодурова, підставою для віднесення того чи іншого злочину до категорії злочинів міжнародного характеру служать дві обставини:

- 1) суспільна небезпека діяння, що зазіхає на міжнародні відносини і міжнародний правопорядок;
- 2) наявність спеціальної міжнародної конвенції про боротьбу з таким діянням або включення в міжнародний договір більш широкого призначення спеціальних положень подібного змісту. Без цього будь-які судження та оцінки залишаються науковою гіпотезою і доктринальними рекомендаціями [60, с. 122].

Ю. Тимощук, з посиланням на І. Карпець визначає злочини міжнародного характеру – як діяння, передбачені міжнародними угодами (конвенціями), що не відносяться до злочинів проти людства, але посягають на нормальні відносини між державами, завдають шкоду мирному співробітництву в різних галузях суспільних відносин (економічних,

соціально-культурних, майнових тощо), а також організаціям і громадянам, карані або згідно з нормами, встановлених у міжнародних угодах (конвенціях), ратифікованих в установленому порядку [61, с. 123].

Як нами вже було розглянуто у підрозділі 1.1 Розділу I випускної кваліфікаційної роботи, економічний тероризм стає питанням міжнародного характеру, коли:

- 1) жертвою терористичної атаки є економічна стабільність держави, відмінної від держави громадянства терориста,
- 2) жертвою терористичної атаки є економічна стабільність держави, ідентичної з громадянством терориста або терористичної організації, однак підготовка та здійснення терористичного акту відбувалася з-за кордону,
- 3) акт економічного тероризму спрямований на дестабілізацію міжнародних фінансових та економічних відносин,
- 4) після скоєння акту економічного тероризму терорист або учасники терористичної організації переховуються в одній з держав світу.

Отже, оскільки, економічний тероризм є явищем суспільно небезпечним, що завдає шкоди стабільному і нормальному функціонуванню державних або міжнародних економічних систем чи фінансових об'єктів, посягає на економіку держави або групи держав і супроводжується похідними суспільно небезпечними діями для здійснення заданої мети, він є кримінальним злочином, а при дотриманні ознак визначення тероризму як злочину міжнародного характеру, економічний тероризм має класифікуватися як окремий вид тероризму і визначатися як кримінальний злочин міжнародного характеру.

Ст. 5 Римського статуту міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. зазначає, юрисдикція Суду обмежується найсерйознішими злочинами, що викликають заклопотаність всієї міжнародної Спільноти, а саме:

- злочин геноциду;
- злочини проти людяності;

- воєнні злочини;
- злочин агресії [62].

Економічний тероризм не підпадає під жодну з визначених Римським статутом міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. категорій справ, а отже, економічний тероризм є питанням національних кримінальних законодавств з врахуванням при цьому існуючих міжнародних аспектів. Відповідно, притягнення до відповідальності осіб, що здійснили акт економічного тероризму або приймали участь в економічно-терористичній організації та механізм видачі злочинців є прерогативою національних законодавств, а міжнародні документи є лише засобом направлення вірного розвитку. Передача осіб між державами здійснюється на основі окремих договорів про видачу правопорушників, а далі, на рівні національних законодавств, вирішується питання кримінальної відповідальності особи.

При притягненні до відповідальності окремих осіб залишається відкритим питання відповідальності держав, на території яких було здійснено підготовку до скоєння або безпосереднє скоєння акту економічного тероризму.

На думку В. Антипенка, тероризм як соціальне явище в цілому не може виникати й існувати поза сферою функціонування держави. При визначенні відповідальності за міжнародний тероризм важливо визначити, чи скоєний акт тероризму у зв'язку з певними інтересами, намірами і діями держави [63].

В. Антипенко визначає, що участь держави у тероризмі може бути прямою і непрямою. Прямою участь є у випадку, коли держава присвоюють акти діючих від її імені осіб, державних органів і інших державних механізмів. Непрямою участь є у випадку, коли держава офіційно заперечує причетність до тероризму, однак державна політика і економічні дії створили умови і передумови до терористичних проявів. У випадку причетності держави до тероризму суб'єктом відповідальності є як індивід-представник держави, так і держава, представником якого цей індивід виступає [63].

Ми згодні з думкою В. Антипенка і вважаємо, що діями, спрямованими на підготовку чи підтримку актів економічного тероризму можуть виступати такі дії, як бездіяльність уряду з приводу припинення дій індивідуумів або організацій, що мають на меті здійснення актів економічного тероризму, якщо уряд країни знав або повинен був знати про існування таких осіб чи груп, підготовка або фінансування терористичних організацій чи осіб, що здійснюють діяльність економічного тероризму та незалучення міжнародної допомоги для боротьби з терористичними організаціями та індивідуумами, що мають на меті здійснення актів економічного тероризму, у випадку, коли держава власними силами не здатна запобігти таким діям, відсутність осуду здійснюваної терористичної діяльності, відмова підтримки антитерористичної діяльності міжнародних організацій у сфері протидії тероризму, неповідомлення міжнародної спільноти про існування терористичної загрози з боку організації або фізичних осіб, що діють на території країни, замовчування факту неможливості приборкання власними силами існування терористичної організації, діяльність якої загрожує здійсненням акту економічного тероризму тощо.

За умови наявності обставин, що дозволяють визначити непрямую участь держави у діях, що сприяли здійсненню акту економічного тероризму, має бути застосовано міжнародно-правову відповідальність держав.

М. Баймуратов визначає міжнародно-правову відповідальність як юридичний обов'язок суб'єкта-правопорушника ліквідувати наслідки шкоди, заподіяної іншому суб'єкту міжнародного права невиконанням або неналежним виконанням розпоряджень міжнародного права. Невиконання або неналежне виконання міжнародно-правових розпоряджень виявляється в тому, що держава-порушниця своїми діями порушила сформований міжнародний правопорядок або своїми діями заподіяла шкоду іншій державі [64, с. 165].

Однак варто чітко розрізняти вину правопорушників, що вчинили акт економічного тероризму та вину держави. Для притягнення держави до

відповідальності необхідна наявність правопорушення та можливість його виявлення.

М. Буроменський основними складовими елементами міжнародного правопорушення називає протиправну поведінку, шкоду (збиток), заподіяний протиправною поведінкою, та причинний зв'язок між дією та шкідливими наслідками. Протиправна поведінка виявляється в порушенні міжнародних зобов'язань держави у формі дії або бездіяльності. Протиправність у міжнародному праві означає невідповідність між правовою нормою та поведінкою держави. Проявами протиправної поведінки є: недотримання органами держави її міжнародних зобов'язань, що виявляється в порушенні прав інших держав, міжнародних організацій; недотримання органами держави її міжнародних зобов'язань, що виявляється в порушенні прав фізичних і юридичних осіб; недотримання органами держави її міжнародних зобов'язань у зв'язку із самочинними діями юридичних і фізичних осіб; недотримання органами держави її міжнародних зобов'язань, що виникають у зв'язку із протиправною діяльністю на її території органів інших держав і міжнародних організацій [65,с. 67]. З позиції економічного тероризму це означає, що державою порушено міжнародні домовленості і зобов'язання у сфері протидії тероризму – у формі економічного тероризму.

На думку М. Буроменського, поведінка осіб розглядається як діяння держави, якщо встановлено, що особа або група осіб фактично діяли від імені цієї держави. Дії, які не пов'язані зі здійсненням прерогатив державної влади або які не стосуються політики держави, розглядаються як дії приватних осіб і не ставляться у провину державі. Разом із тим вони також можуть посягати на інтереси іншої держави, які охороняються міжнародним правом. Держава повинна попереджувати такі діяння, а якщо вони вже вчинені — карати винних. Якщо держава не вживає відповідні заходи, міжнародно-правова відповідальність настає за бездіяльність її органів. Отже, держава несе відповідальність за дії усіх своїх органів, а також за дії конкретних офіційних осіб, які здійснюють прерогативи державної влади, та за невживання необхідних

заходів проти правопорушень осіб, що знаходяться під її юрисдикцією [65, с. 69-70].

Другим елементом міжнародного правопорушення на погляд М. Буроменського є наявність шкоди [65, с. 69-70]. Будь-яка протиправна поведінка завдає шкоди законним інтересам суб'єктів міжнародного права, які охороняються міжнародним правом, негативно впливає на міжнародний правопорядок. У випадку економічного тероризму – наявність шкоди очевидна – економічно-фінансова система країни або групи країн підірвана і вимагає серйозних втручань для відновлення стану нормального функціонування. Увесь цей час особи, життєдіяльність і благополуччя яких залежить від стабільності економічно-фінансової системи несуть також збитки і незручності, пов'язані з неналежним функціонуванням – це і підрив соціального забезпечення, і нестабільність банківської системи і збільшення ризиків найменш захищених сфер діяльності та верств населення постраждалої від акту економічного тероризму країни тощо.

Зрештою, останнім елементом міжнародного правопорушення за баченням М. Буроменського є причинно-наслідковий зв'язок (реальний, об'єктивний, необхідний, а не випадковий) між протиправною поведінкою та заподіяною шкодою є необхідною складовою правопорушення. Причинний зв'язок дає можливість досить точно визначити причетність держави до шкідливих наслідків, які заподіяні певними подіями або діями. На практиці встановлення або обґрунтування причинно-наслідкового зв'язку відбувається з урахуванням конкретних обставин конкретного правопорушення [65, с.71]. У випадку здійснення економічного тероризму має бути розглянуто наскільки участь держави вплинула на здійснення акту, а також має бути проведено оцінку дій, що були здійснені від імені держави до та після здійснення терористичного акту.

На думку Н. Пронюк, метою міжнародно-правової відповідальності є передбачення відповідного результату, а саме: виключення можливості вчинення державою нових правопорушень, вплив на інші держави,

спонукання їх до добровільного дотримання міжнародних зобов'язань. При цьому юридична відповідальність як соціальне явище має характер самозахисту суспільства від зазіхань на його основи. Тому функція юридичної відповідальності має подвійне значення - право відновлюване (репараційне) та репресивне (каральне) [66, с.127].

М. Буроменський визначає, що міжнародна відповідальність реалізується на підставі матеріальної та політичної (нематеріальної) відповідальності. Матеріальна відповідальність виражається у формі реституцій та репарацій [65, с. 113].

На погляд Є. Тітова, політична відповідальність, як правило, супроводжується застосуванням у відношенні держави-порушниці примусових заходів і сполучається з матеріальною відповідальністю. Найбільш поширеними формами політичної відповідальності є: сатисфакція, репресалії, реторсії, ресторация, різноманітні форми обмежень суверенітету (наприклад, призупинення членства або виключення із міжнародної організації) або декларативні рішення [67, с.16].

В. Репецький визначає реституція як форму відшкодування, коли державою-порушницею відновлюється стан, що існував до скоєння правопорушення. Може приймати форму матеріального відновлення або повернення території, осіб чи їх майна, скасування юридичного акта тощо [68, с.112]. Однак проблема полягає у тому, що акт економічного тероризму має на меті спричинення дестабілізації, яка не може бути повністю усунена, оскільки повернення економіко-фінансового стану до рівня, що існував до вчинення акту економічного тероризму, є технічно можливим, однак занадто складним і не може бути виконаний одноразовою дією, а отже реституція як форма відшкодування не має можливості для застосування.

Репараціями, на думку В. Репецького, є форма відшкодування, коли держава – порушник компенсує шкоду, причому компенсація охоплює будь-яку шкоду, що обчислюється в фінансовому вираженні, включаючи упущену вигоду. Цю форму відшкодування застосовують у разі неможливості повного

відшкодування через реституцію [68, с.112]. На нашу думку, саме репарації можуть забезпечити надійний фундамент для становлення процесу відновлення рівня економічно-фінансової стабільності. Тобто за дії або бездіяльність по відношенню до терористичного угруповання, що скоїло акт економічного тероризму держава – порушник має нести фінансову відповідальність – як для фінансової основи відновлення порушеної системи, так і для перекривання економіко-фінансових коливань і втрачених можливостей на час відновлення системи.

Є. Тітов визначає сатисфакцією як форму політичної відповідальності, що передбачає обов'язок держави-правопорушниці надати задоволення нематеріального характеру, відшкодувати моральну шкоду, заподіяну честі і гідності іншої держави [67, с.16].

Сатисфакція, на погляд Є. Тітова, може виявитися в таких діях держави-деліквента (винного суб'єкта, що зобов'язаний відшкодувати шкоду, заподіяну правопорушенням):

- Офіційне вираження жалю або співчуття;
- Принесення вибачень;
- Принесення запевнень у тому, що подібні акції не повторяться у майбутньому;
- Кримінальне покарання винних осіб;
- Видання нормативного акту з визнанням своєї провини з тим, щоб подібні дії не повторювалися в майбутньому;
- Направлення спеціальної делегації до ображеної держави;
- Вшанування постраждалої держави шляхом підняття прапора постраждалої держави у столиці держави-деліквента, або віддання їй честі військовим формуванням з артилерійським салютом або виконанням її державного гімну, або сполученням того й іншого тощо [67, с.16].

Ми також вважаємо, що ефективним інструментом впливу на державу порушника можуть бути санкції.

П. Бірюков до відносить до міжнародно-правових санкцій головним чином засоби примусу, що застосовуються міжнародними організаціями або державами до держав, які здійснили найтяжчі міжнародні правопорушення [69, с.95].

На думку М. Буроменського, санкції як інструмент впливу мають на меті три головних завдання – припинення правопорушення, що відбувається, відновлення прав, що були порушені, забезпечення відповідальності правопорушника. При цьому застосування санкцій можливе лише на вже здійснене правопорушення і не може нести превентивного характеру [65, с.95].

На нашу думку, до держави – порушника, яка несе відповідальність за акт економічного тероризму, можуть бути застосовані репресалії.

Є. Тітов визначає репресалії як відповідні примусові заходи, спрямовані на обмеження прав держави, що вчинила правопорушення. На думку Є. Тітова, у сучасному міжнародному праві застосовуються такі форми репресалій:

- Ембарго – заборона продавати товари, майно і технології на територію держави-порушника;
- Бойкот – заборона купувати і ввозити на територію товари і майно, що походить з даної держави;
- Заморожування авуарів (внесків) держави-порушника в банках, розташованих на своїй території;
- Вилучення своїх внесків із банків держави-порушника.
- Денонсація або анулювання міжнародних договорів із державою-порушником [67, с.19].

Ми вважаємо, що при здійсненні акту економічного тероризму є допустимими для застосування усі вказані види репресалій, однак заходи, що вживаються, мають бути пропорційними шкоді, нанесеній терористичним актом, у випадку, коли держава-порушник продовжує підтримувати своїми діями чи бездіяльністю діяльність терористичного угруповання. Крім того,

вони мають бути завершені по закінченню процедури відновлення економіко-фінансового стану країни або групи країн, які зазнали шкоди в результаті вчинення акту економічного тероризму.

Ще одним видом санкцій є реторсії. І Дахно визначає реторсії як застосовувані у відповідь на правопорушення відповідні примусові заходи суб'єкта, спрямовані на обмеження інтересів іншої держави, що охороняються міжнародним правом. Мета реторсії — відновити дію принципу взаємності у відносинах між відповідними державами. [70, с.49]. Отже, реторсія несе принцип взаємності. Однак відповідь у вигляді терористичного акту на терористичний акт є неприпустимою, а отже, даний вид санкцій не може бути застосованим при акті економічного тероризму.

На думку М. Баймуратова, ефективними є також санкції, що здійснюються за допомогою міжнародних організацій, а саме: призупинення прав і привілеїв, що випливають із членства в міжнародній організації; виключення порушника з міжнародного спілкування; колективні збройні заходи для підтримки міжнародного миру і безпеки. Призупинення прав і привілеїв, що випливають із членства в міжнародній організації, частіше усього здійснюється в таких формах:

1. позбавлення права голосу держав, що не виконують прийнятих на себе зобов'язань;
2. позбавлення права представництва в організації;
3. позбавлення права на одержання допомоги, що надається в рамках цієї організації;
4. тимчасове призупинення членства в міжнародній організації;
5. виключення з членів міжнародної організації.

Виключення порушника з міжнародного спілкування виражається в більш широкому спектрі заходів, що застосовуються до нього вже за рамками міжнародної організації, але по її рекомендації. Таке виключення може бути виражене в повному або частковому розірванні економічних, політичних,

військових і інших відносин, розірванні дипломатичних і консульських відносин, припиненні транспортного сполучення, зв'язку тощо [64, с. 184].

Отже, як правопорушник, що безпосередньо скоїв акт економічного тероризму, так і держава, що в повній мірі не запобігла скоєнню економічного тероризму, мають нести відповідальність перед міжнародною спільнотою і на сьогоднішній день міжнародне право має достатньо правових можливостей для притягнення правопорушників до відповідальності.

2.2 Особливості відповідальності за економічно-терористичну діяльність в Україні

В. Копейчиков визначає кримінальне законодавство як систему законів, уведених у дію вищими законодавчими органами державної влади, які визначають основи і принципи кримінальної відповідальності, встановлюють, які суспільна небезпечні дії є злочином і яке покарання може бути застосоване до особи, котра його вчинила. Все кримінальне законодавство України зараз представлено у Кримінальному кодексі України [71, с. 646].

Ст. 2 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. визначає, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом [72].

Відповідно до ст. 11 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. злочином є передбачене кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину [72]. Проблема відповідальності за економічний тероризм в Україні полягає у відсутності такого небезпечного винного діяння у Кримінальному кодексі України.

Тим не менш, факт відсутності такого злочину у кримінальному законодавстві України не означає, що особу не можна притягнути до відповідальності.

Як нами було визначено в підрозділі 1.1 Розділу I випускної кваліфікаційної роботи, економічним тероризмом є акт економічної дестабілізації або погрози чи спроби її здійснити, що робиться різноманітними способами із застосуванням будь-яких засобів з метою досягнення певних негативних економічних наслідків з перспективою впливу на політичний результат.

Отже, хоча Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. не містить такого злочину як економічний тероризм, однак він містить визначення злочинів, що супроводжують здійснення акту економічного тероризму.

Згідно ст. 6 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. особи, які вчинили злочини на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом. Злочин визнається вчиненим на території України, якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України, або якщо його виконавець або хоча б один із співучасників діяв на території України [72]. Отже, якщо акт економічного тероризму було на будь-якій стадії здійснено в Україні, то особи, що причетні до вчинення, підлягають відповідальності за Кримінальним кодексом України.

Відповідно до ст. 8 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають в Україні відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними договорами або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України [72]. Нами було зазначено у підрозділі 1.3 Розділу 1 випускної кваліфікаційної роботи, що економічна і фінансова стабільність держави входять до національних інтересів України. Отже, особи, якими вчинено акт економічного тероризму проти України підлягають відповідальності за Кримінальним кодексом України, навіть якщо вони не є громадянами України. При цьому, згідно ст. 10 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р., громадяни України, які вчинили злочини поза межами України, не можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду, а іноземці та особи без громадянства, які вчинили злочини поза межами України і перебувають на території України, можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду [72].

В. Примаченко, групу злочинів, передбачених ст. ст. 258, 258-1, 258-2, 258-3, 258-4, 258-5 Кримінального кодексу України, називає терористичним злочинами [73, с.82].

Ст.ст. 258 – 258-5 Розділу IX Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. передбачають відповідальність:

- за терористичний акт, тобто застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки, залякування населення, провокації воєнного конфлікту, міжнародного ускладнення, або з метою впливу на прийняття рішень чи вчинення або невчинення дій органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, службовими особами цих органів, об'єднаннями громадян, юридичними особами, або привернення уваги громадськості до певних політичних, релігійних чи інших поглядів винного (терориста), а також погроза вчинення зазначених дій з тією самою метою та ці ж дії, якщо вони призвели до заподіяння значної майнової шкоди чи інших тяжких наслідків [72];
- втягнення особи у вчинення терористичного акту або примушування до вчинення терористичного акту з використанням обману, шантажу, уразливого стану особи, або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, а також ті самі дії, вчинені щодо кількох осіб або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням службового становища [72];
- публічні заклики до вчинення терористичного акту, розповсюдження, виготовлення чи зберігання з метою розповсюдження матеріалів з такими закликами, а також ті самі дії, вчинені з використанням засобів масової інформації [72];
- створення терористичної групи чи терористичної організації, керівництво такою групою чи організацією або участь у ній, а так само

організаційне чи інше сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації [72];

- сприяння вчиненню терористичного акту у вигляді вербування, озброєння, навчання особи з метою вчинення терористичного акту, а так само використання особи з цією метою, а також ті самі дії, вчинені щодо кількох осіб або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням свого службового становища [72];
- фінансування тероризму, тобто дії, вчинені з метою фінансового або матеріального забезпечення окремого терориста чи терористичної групи (організації), організації, підготовки або вчинення терористичного акту, втягнення у вчинення терористичного акту, публічних закликів до вчинення терористичного акту, сприяння вчиненню терористичного акту, створення терористичної групи (організації), а також ті самі дії, вчинені повторно або з корисливих мотивів, або за попередньою змовою групою осіб, або у великому розмірі, або якщо вони призвели до заподіяння значної майнової шкоди [72].

Можна визначити акт економічного тероризму за ст. ст. 258, 258-1, 258-2, 258-3, 258-4, 258-5 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. як вид терористичного акту з заподіянням значної майнової шкоди.

Варто зазначити різницю між здійсненням акту економічного тероризму учасниками терористичної групи та терористичної організації. На думку О. Литвинова, відмінність між терористичною групою і терористичною організацією полягає в тому, що терористична група створюється для вчинення конкретного терористичного акту чи кількох таких актів, а терористична організація має діяти невизначений час, займатися терористичною-діяльністю постійно, до досягнення певної мети. Діяння ж. які вчиняються у зв'язку з організованою терористичною діяльністю, за своїм змістом аналогічні тим, що виконуються стосовно інших видів злочинних організацій [74, с. 314]. На нашу думку, незалежно від виду терористичного угруповання, яким було здійснено акт економічного

тероризму, відповідальність учасники угруповання мають нести за усі злочини, пов'язані зі вчиненням акту економічного тероризму або за всі злочини, вчинені ними за період участі в діяльності терористичної організації.

Акт економічного тероризму може бути спрямований проти об'єкта критичної інфраструктури. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 р. до об'єктів критичної інфраструктури відносить, зокрема, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, які провадять діяльність та надають послуги у банківському та фінансовому секторах і включені до переліку підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави [51]. Зрозуміло, що подібний об'єкт становить значну цінність і конкретизація відповідальності за посягання на функціонування подібного об'єкту дозволила б розширити відповідальність за будь-які прояви економічного тероризму, однак Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. не містить статті, що визначає відповідальність саме за пошкодження об'єктів критичної інфраструктури.

Як нами було визначено в підрозділі 1.3 Розділу 1 випускної кваліфікаційної роботи, економічний тероризм є загрозою національній безпеці України через те, економічний тероризм може унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів України у вигляді економічної і фінансової стабільності держави як важливої складової прогресивного розвитку і добробуту громадян країни. На нашу думку, економічний тероризм має розглядатися серед злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених Розділом I Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р.

Крім того, як учасник багатьох міжнародних домовленостей у сфері протидії тероризму, Україна у своєму кримінальному законодавстві має приділяти серйозну увагу злочинам, що виходять за площину внутрішніх правопорушень, а отже, ставлять під загрозу авторитет України на

міжнародній арені. На нашу думку, проблемою українського підходу до розуміння економічного тероризму є те, що розділ злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку Кримінального кодексу України не містить жодних положень про відповідальність за здійснення актів міжнародного тероризму та міжнародного економічного тероризму.

Ці прогалини національного законодавства дозволяють уникати складних наслідків для осіб, що намагалися чи намагатимуться в майбутньому вчинити акти економічного тероризму.

Саме тому, ми вважаємо доцільним внесення змін та уточнень до Законів України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р., «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р., «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 р. та Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р., що дозволять конкретизувати економічний тероризм як особливе злочинне діяння із власною специфікацією та наслідками, встановити відповідальність за здійснення акту економічного тероризму із врахуванням завданої шкоди, розширить розуміння захисного механізму, необхідного для попередження загрози акту економічного тероризму та дозволить сформуванню національну захисну антитерористичну систему проти економічного тероризму.

РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ БОРОТЬБИ З ЕКОНОМІЧНИМ ТЕРОРИЗМОМ

3.1 Перспективи міжнародно-правової протидії економічному тероризму

А. Місюра стверджує, що нові тенденції у розвитку міжнародного тероризму створюють додаткові виклики для національної і міжнародної безпеки і потребують належного реагування. З огляду на це, заходи з удосконалення антитерористичної політики і боротьби з тероризмом як на національному, так і на міжнародному рівнях повинні мати перманентний характер навіть за умов низького рівня відповідної загрози. Наразі зусилля багатьох країн спрямовані на посилення захисту від терористичної загрози. Аналіз антитерористичної діяльності міжнародних і регіональних організацій, а також державної політики низки країн світу дозволяє виокремити актуальні тенденції протидії тероризму[75].

У зв'язку з постійним розвитком у сучасному міжнародному праві вже існує цілий ряд міжнародних конвенцій універсального і регіонального характеру, які на основі чітко окреслених критеріїв в якості предмета свого регулювання встановлюють здійснення взаємного співробітництва держав по боротьбі з міжнародним тероризмом. Різні науковці виділяють різні нормативно-правові акти, зокрема: Конвенція про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна від 14.09.1963 р., Конвенцію про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден від 16.12.1970 р., Конвенцію про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації від 23.09.1971 р., Конвенцію про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів від 14.12.1973 р.; Європейську конвенцію про боротьбу з тероризмом (ETS N 90) від 27.01.1977 р.; Конвенцію про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок від 26.10.1979 р.; Міжнародну конвенцію про боротьбу із захопленням заручників

від 17.12.1979 р.; Конвенцію про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства від 17.12.1993 р.; Міжнародну конвенцію про боротьбу з бомбовим тероризмом від 15.12.1997 р.; Конвенцію Ради Європи про запобігання тероризму від 16.05.2005 р. тощо.

Усі ці документи мають один спільний аспект – жоден з них не містить поняття економічного тероризму та зобов'язань держав щодо його запобігання. Так само дане поняття відсутнє у системі національних законодавств країн, а отже, протидія економічному тероризму є на даний момент ускладненою через обмеженість нормативно-правової бази, яка б регулювала суспільні відносини у сфері протидії боротьбі з економічним тероризмом.

У підрозділі 1.2 Розділу 1 випускної кваліфікаційної роботи нами було розглянуто наявні можливості ряду міжнародних організацій у протидії економічному тероризму. На даний момент протидія цих організацій економічному тероризму може здійснюватися через оперування виключно існуючими поняттями, однак за умови приділення достатньої уваги вдосконаленню нормативно-правової антитерористичної бази, можливості міжнародних організацій у сфері протидії економічному тероризму може суттєво зрости.

Одним з ефективних засобів боротьби з тероризмом, як на національному, так і на міжнародному рівнях є профілактика терористичної діяльності.

А. Розанов визначає профілактику тероризму як систему заходів, спрямованих на виявлення потенційних джерел розвитку тероризму та своєчасне їх усунення. На думку А. Розанова, починати боротьбу з тероризмом необхідно не тоді, коли безпосередньо був здійснений терористичний акт, а з того самого моменту, коли відбувся перший прояв терористичної діяльності [76].

Окрім виявлення і усунення джерел розвитку терористичної діяльності А. Розанов відносить до профілактики тероризму розробку «Антитерористичної ідеології», здатної об'єднати міжнародну спільноту для реалізації спільної мети: протидія будь-яким терористичним проявам і викорінення джерел поширення екстремістських ідей, в яку доцільно було б закласти такі ключові положення, як: відторгнення будь-яких ідей екстремістського спрямування; недопущення використання релігійних, культурних та інших відмінностей для розпалювання міжнаціональної ворожнечі; широка пропаганда ідей толерантності і неприйнятність застосування насильства при вирішенні міжнародних конфліктів; недопущення співчуття дій терористів з боку широкої громадськості; інформаційно-пропагандистський вплив на окремі категорії громадян; активізація процесу розвитку правової культури в суспільстві; усунення правової неписьменності серед громадян в сфері протидії екстремізму і тероризму [76].

На нашу думку, розробка подібної «Антитерористичної ідеології» дозволить узагальнити напрямки антитерористичної боротьби, виражені у міжнародних нормативно-правових актах антитерористичної спрямованості.

Однак, ми вважаємо за доцільним доповнити її блоком розвитку захисних процесів національних економічно-правових систем та курс на боротьбу з економічно негативними наслідками глобалізації. Така програма дозволить конкретизувати розрізнено виражені поняття тероризму та антитерористичні напрямки діяльності в єдиному акті та закріпити поняття і специфіку економічного тероризму.

Перспективним напрямом антитерористичної боротьби, на нашу думку, є Глобальна контртерористична стратегія Організації Об'єднаних Націй, прийнятою резолюцією 60/288 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 08.09.2006 р. [31]. Однак в тексті резолюції доречним є уточнити заходи щодо економічно-фінансової безпеки держав та зміцнення потенціалу держав щодо супротиву економічно-фінансовій дестабілізації.

Крім того, на нашу думку, міжнародними нормативно-правовими актами не врегульовано питання міжнародно-правових санкцій та ступеню їх застосування щодо держав, з території яких було вчинено акт міжнародного економічного тероризму. Враховуючи актуальність загрози актів економічного тероризму національним та міжнародним економічним системам ми вважаємо доцільним формулювання резолюції Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, що конкретизувала б питання дефініціювання економічного тероризму та сформулювала б рекомендації щодо міжнародно-правової протидії актам економічного тероризму, починаючи з розробки програми контролю та моніторингу фінансових потоків, пов'язаних з терористичними організаціями та індивідуумами і завершуючи пропозиціями щодо врегулювання відповідальності за акти економічного тероризму на рівні національних законодавств та окремої багатосторонньої конвенції, яка б регулювала питання видані осіб-учасників терористичних організацій між державами-учасниками конвенції. На даний момент така конвенція існує в рамках Європейського Союзу, однак, на нашу думку, подібна конвенція має задіювати більшу кількість країн, що спростить процес видачі злочинців.

Важливим інструментом антитерористичної боротьби є Цільова група по здійсненню контртерористичних заходів Організації Об'єднаних Націй. Як нами було розглянуто, цільова група по здійсненню контртерористичних заходів складається з 38 організацій, які приймають участь у антитерористичній діяльності. Метою створення Цільової групи є посилення переваг кожної організації для підвищення загальної ефективності контртерористичної діяльності. До задач Цільової групи по здійсненню контртерористичних заходів відноситься допомога державам-членам Організації Об'єднаних Націй у здійсненні чотирьох розділів Глобальної контртерористичної стратегії Організації Об'єднаних Націй, а саме:

1. здійсненні заходів щодо усунення умов, що сприяють поширенню тероризму;
2. здійсненні заходів щодо запобігання тероризму і боротьбі з ним

3. здійсненні заходів щодо потенціалу держав щодо запобігання тероризму і боротьбі з ним і зміцненню ролі системи Організації Об'єднаних Націй в цій галузі

5. здійсненні заходів щодо забезпечення загальної поваги прав людини і верховенства права в якості фундаментальної основи для боротьби з тероризмом [32].

На даний момент у складі Цільової групи по здійсненню контртерористичних заходів відсутня спеціалізована організація з моніторингу економічних і фінансових коливань країн-учасниць Організації Об'єднаних Націй. Функціонування подібної організації могло б забезпечити ефективний аналітичний прогноз економічно-терористичних та слабкість систем економічно-фінансового захисту країн, а також механізм вдосконалення таких систем через застосування ресурсів Організації та співпрацю учасників Організації.

Широкими є і перспективи діяльності Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу, Європейського поліцейського відомства та Антитерористичного центр держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав.

Як нами було досліджено у підрозділі 1.2 Розділу 1 випускної кваліфікаційної роботи, на даний момент можливості Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу, Європейського поліцейського відомства та Антитерористичного центр держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав, передбачені їх основоположними документами передбачають широкий спектр антитерористичних заходів.

Зі сторони Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу це – обмін інформацією і посилення технічної інфраструктури, подолання інформаційних прогалин у архітектурі глобальної безпеки, розробка глобальних програм боротьби зі злочинність та впровадження провідних глобальних інноваційних підходів до поліцейської діяльності [44].

Зі сторони Європейського поліцейського відомства це – аналіз і обмін інформацією та відомостями; сприяння розслідуванням; оцінка загроз, в тому числі породжених організованою злочинністю; організація та технічна підтримка та спільне розслідування справ [45].

Зі сторони Антитерористичного центр держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав, це інформаційний аналіз тенденцій тероризму, формування банку даних про терористичні угруповання та окремих осіб сприяння у підготовці та проведенні оперативно-розшукових заходів і комплексних операцій, здійсненні міждержавного розшуку, участь у підготовці нормативно-правових актів, що зачіпають питання боротьби з міжнародним тероризмом та іншими проявами екстремізму [48].

В перспективі, розширене співробітництво цих організацій між собою та іншими Організаціями з діяльністю антитерористичного спрямування, дозволить створити єдину інформаційну базу, яка дозволить класифікувати і узгодити інформацію, отриману в результаті роботи усіх організацій. Тим не менш, на нашу думку, контекст повноважень організацій має бути розширено відповідно до специфіки здійснення економічного тероризму, або має бути встановлена співпраця із організаціями, що займаються економічно-фінансовим моніторингом та аналізом ризиків для економічно-фінансових систем.

Ще одним перспективно важливим кроком є розширення розуміння економічного тероризму і економічно-фінансових ризиків від здійснення економічного тероризму та шляхам їх запобігання у правостановчих документах таких організацій як Міжнародний Валютний Фонд, Світовий банк, Всесвітня організ

Крім того, важливим є і дослідження впливу і тенденцій економічного тероризму на світове економічне становище та стан терористичної діяльності в світі – через впровадження заходів подібних Женевському звіту щодо глобального тероризму, організованого Женевським центром політики

безпеки 21 листопада 2017 року. Багатосторонній діалог та наявність доповідей та досліджень, присвячених економічному тероризму та ідеям його протидії пришвидшить розробку правової бази у сфері протидії економічному тероризму та забезпечить освіченість міжнародної спільноти з цього малодослідженого питання.

Зрештою, важливим кроком є розробка та імплементація нормативно-правових актів, що передбачатимуть економічний тероризм, як злочин проти міжнародної і національної стабільності і безпеки, що забезпечить розширення можливостей притягнення до відповідальності осіб за здійснення акту економічного тероризму в межах національних правових систем.

3.2 Участь України в забезпеченні протидії економічному тероризму

Україна - активний учасник міжнародних домовленостей у сфері антитерористичного співробітництва. Виходячи з нагальної потреби вироблення ефективних міжнародних засобів для протидії тероризму, Україна приєдналась до Всесвітньої коаліції проти тероризму та підтвердила свою готовність докласти максимальних зусиль для консолідованої боротьби з міжнародним тероризмом, особливо в рамках Організації Об'єднаних Націй. Україна є стороною всіх існуючих основоположних антитерористичних угод Організації Об'єднаних Націй [77].

На думку О. Резнікової та А. Місюри, система протидії тероризму в Україні в цілому відповідає стандартам розвинених країн і дозволяє достатньо ефективно протидіяти відповідним злочинним проявам. Від початку проведення антитерористичної операції до профільних нормативно-правових актів внесено низку змін, якими були врегульовані окремі проблемні питання у сфері боротьби з цим небезпечним явищем. Водночас нові гібридні виклики і загрози, що постали перед нашою державою, свідчать про необхідність подальшого удосконалення державної системи протидії тероризму за такими напрямками:

1. оновлення концептуальних засад; уточнення профільної нормативно-правової бази (у т. ч. щодо визначення окремих термінів, процедур тощо);
2. удосконалення організаційного забезпечення (у т. ч. порядку взаємодії сил і засобів у рамках проведення операції об'єднаних сил, інформаційного забезпечення, взаємодії з громадянами і суспільством тощо) [78, с.21-22].

Ми згодні з думкою О. Резнікової та А. Місюри і вважаємо, що для ефективної протидії економічному тероризму, в Українську правову систему

має бути введено поняття економічного тероризму та процедур щодо протидії.

Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26.05.2015 р., основними цілями визначає мінімізацію загроз державному суверенітету та створення умов для відновлення територіальної цілісності України у межах міжнародно-визнаного державного кордону України, гарантування мирного майбутнього України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави; утвердження прав і свобод людини і громадянина, забезпечення нової якості економічного, соціального і гуманітарного розвитку, забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу та формування умов для вступу в Організацію Північноатлантичного договору [79].

Згідно Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 р., досягнення визначених цілей потребує:

- зміцнення Української держави шляхом забезпечення поступального суспільно-політичного й соціально-економічного розвитку України;
- якісно нової державної політики, спрямованої на ефективний захист національних інтересів в економічній, соціальній, гуманітарній та інших сферах, комплексне реформування системи забезпечення національної безпеки та створення ефективного сектору безпеки і оборони України;
- нового зовнішньополітичного позиціонування України у світі в умовах нестабільності глобальної системи безпеки [79].

На нашу думку, доцільним є в контексті захисту економічних інтересів України ввести заходи щодо протидії економічному тероризму та заходи захисту економічно-фінансових систем.

Згідно ст. 7-1^Г Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р., Національний банк України за наявності ознак нестійкого фінансового стану банківської системи, виникнення обставин, що загрожують стабільності банківської та/або фінансової системи країни, має

право визначати тимчасові особливості регулювання та нагляду за банками або іншими особами, які можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України, у тому числі особливості підтримання ліквідності банків, застосування економічних нормативів, формування та використання резервів для відшкодування можливих втрат за активними операціями банків, запроваджувати обмеження на їх діяльність, у тому числі обмежувати або забороняти видачу коштів з поточних та вкладних (депозитних) рахунків фізичних та юридичних осіб, а також обмежувати або тимчасово забороняти проведення валютних операцій на території України, зокрема операцій з вивезення, переказування і пересилання за межі України валютних цінностей [58]. Дані повноваження в сфері захисту від економічного тероризму є важливими, однак на нашу думку, перспективним шляхом є розширення контрольних повноважень економічно-фінансових систем Національним банком та дозвіл на його співробітництво у питаннях економічно-фінансового моніторингу з міжнародними організаціями у цій сфері.

Як нами було зазначено у підрозділі 1.3 Розділу 1 випускної кваліфікаційної роботи, функції, передбачені Законом України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р., надають можливість Державній прикордонній службі України ефективно протидіяти проникненню на територію України та покинути територію України особам та організаціям, що здійснюють акти економічного тероризму, що робить Державну прикордонну службу України важливим органом протидії економічному тероризму. На нашу думку, важливим напрямком діяльності проти економічного тероризму є посилення контролю за міграційними процесами через доступ до інформаційних систем Міжнародної кримінальної поліції Інтерполу, Європейського поліцейського відомства та Антитерористичного центру держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав .

Ст.ст. 258 – 258-5 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. передбачають відповідальність за терористичну діяльність та фінансування тероризму [72], однак на нашу думку, розділ злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку має також містити положення про відповідальність за здійснення актів міжнародного тероризму та міжнародного економічного тероризму.

Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. визначає поняття міжнародного тероризму [50], але не враховує специфіку здійснення економічного тероризму, а саме посягання на стабільність, дестабілізацію чи загрозу дестабілізації економічних систем інших держав, груп держав або міжнародних систем через застосування або загрозу застосування дій, що мають на меті руйнування або деструктизацію роботи економічної системи. Ми вважаємо, що подібна дефініція має бути внесена для конкретизації розуміння поняття економічного тероризму в Українському праві.

Крім того, ми вважаємо доцільним внесення доповнень до Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. [52], пов'язані з посиленням захисту економічної системи та найважливіших економічних і фінансових об'єктів України, що становлять основу стабільності економічної системи, та внесення пропозицій щодо покращення механізму міжнародної співпраці у зовнішній політиці України у сфері протидії економічного тероризму.

Зрештою, ми вважаємо необхідним створення спеціального комітету з протидії економічному тероризму на території України та правової бази його функціонування, враховуючи специфіку здійснення і наслідків саме економічного тероризму, для запобігання як економічних терористичних загроз щодо України, так і утворення терористичних угруповань в межах нашої держави.

Антитерористична роль України у світовому співтоваристві може бути посилена через вдосконалення прогалін власного законодавства, а приклад України зможе слугувати фундаментом для покращення світової превенції та

уникнення терористичної загрози. Зрештою, поліпшення системи притягнення до відповідальності за акти економічного тероризму дозволить розширити міжнародну співпрацю України у сфері протидії тероризму загалом та економічного тероризму в тому числі.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ:

Таким чином, за результатами проведеного дослідження на тему: «Механізм міжнародно-правової протидії економічному тероризму», зроблено наступні узагальнення, висновки та пропозиції:

1. Тероризм як соціально-політичне та суспільно небезпечне явище має багатовікову історію. Поняття тероризму не має єдиного наукового або правового визначення, однак в цілому, ми можемо визначити тероризм як заздалегідь обдумане мотивоване насильство, що застосовується з метою викликати паніку в суспільстві, послабити становище або навіть повалити посадових осіб і викликати зміни в суспільстві – політичного, економічного або соціального характеру.

Економічним тероризмом є акт економічної дестабілізації або погрози чи спроби її здійснити, що робиться різноманітними способами із застосуванням будь-яких засобів з метою досягнення певних негативних економічних наслідків з перспективою впливу на політичний результат. На нашу думку, визначальним фактором визначення терористичного акту як акту економічного тероризму є орієнтованість на результат у вигляді економічно-фінансової дестабілізації.

2. Економічний тероризм, стає питанням міжнародного характеру, коли: жертвою терористичної атаки є економічна стабільність держави, відмінної від держави громадянства терориста; жертвою терористичної атаки є економічна стабільність держави, ідентичної з громадянством терориста або терористичної організації, однак підготовка та здійснення терористичного акту відбувалася з-за кордону; акт економічного тероризму спрямований на дестабілізацію міжнародних фінансових та економічних відносин; після скоєння акту економічного тероризму терорист або учасники терористичної організації переховуються в одній з держав світу.

3. Міжнародна боротьба з тероризмом включає співпрацю держав та міжнародних організацій в обміні інформацією; прийнятті спільних зусиль з метою запобігання і припинення терористичних актів; запобігання і

припинення використання своєї території для підготовки будь-яких актів тероризму; перешкоджання фінансування діяльності терористів і терористичних організацій тощо.

Велику роль відіграє діяльність Організації Об'єднаних Націй та її органів. Саме під егідою Організації Об'єднаних Націй було прийнято ряд ключових, на нашу думку, резолюцій, конвенцій та декларацій, які суттєво вплинули на різні етапи розвитку міжнародного антитерористичного права. Одним із важливих утворень Організації Об'єднаних Націй є Цільова група по здійсненню контртерористичних заходів, яка складається з 38 організацій, антитерористичної спрямованості для підвищення загальної ефективності контртерористичної діяльності.

Ми вважаємо, що найбільшу роль в процесах проти здійснення актів економічного тероризму відіграють такі організації як: Міжнародний Валютний Фонд – з системою нагляду за економічними системами і відслідковуванні їх динамічних змін для попередження загрози; Світовий банк – з можливостями відновлення економічно-фінансового країн-учасниць, постраждалих від акту економічного тероризму; Всесвітня організація охорони здоров'я – через покращення стану сфери охорони здоров'я в тому числі через поліпшення економічних умов, які було погіршено в результаті здійснення акту економічного тероризму; Міжнародна організація кримінальної поліції Інтерпол – через інформаційну співпрацю та допомогу і переслідування осіб, що скоїли акти економічного тероризму, Європейське поліцейське відомство – через інформаційне і технічне оснащення, а також рівень співпраці між державами-членами; Організація з безпеки і співробітництва в Європі – через налагодження діалогу і утримання держав від дій по сприянню економічного тероризму; та регіональна організація Антитерористичний центр держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав – через ефективну . превентивну та переслідувальну діяльність

4. Правову основу боротьби з тероризмом в Україні становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р., Закон

України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р., інші закони України, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом (ETS N 90) від 27.01.1977 р., Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом від 15.12.1997 р., Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09.12.1999 р., інші міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, а також інші нормативно-правові акти, що приймаються на виконання законів України

На нашу думку, найефективнішими органами протидії економічному тероризму в Україні є : Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція України, Розвідувальні органи України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державна прикордонна служба України та Національний банк України.

5. Економічний тероризм є явищем суспільно небезпечним, що завдає шкоди стабільному і нормальному функціонуванню державних або міжнародних економічних систем чи фінансових об'єктів, посягає на економіку держави або групи держав і супроводжується похідними суспільно небезпечними діями для здійснення заданої мети, він є кримінальним злочином, а при дотриманні ознак визначення тероризму як злочину міжнародного характеру, економічний тероризм має класифікуватися як окремий вид тероризму і визначатися як кримінальний злочин міжнародного характеру.

Економічний тероризм не підпадає під жодну з визначених Римським статутом міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. категорій справ, а отже, є питанням національних кримінальних законодавств з врахуванням при цьому існуючих міжнародних аспектів.

За умови наявності обставин, що дозволяють визначити непрямую участь держави у діях, що сприяли здійсненню акту економічного тероризму, має бути застосовано міжнародно-правову матеріальну або політичну

відповідальність держав у вигляді репарацій, сатисфакцій, санкцій міжнародних організацій та будь-якого виду репресалій.

6. Проблема відповідальності за економічний тероризм в Україні полягає у відсутності такого небезпечного винного діяння у Кримінальному кодексі України. Тим не менш, факт відсутності такого злочину у кримінальному законодавстві України не означає, що особу не можна притягнути до відповідальності.

Можна визначити акт економічного тероризму за ст. ст. 258, 258-1, 258-2, 258-3, 258-4, 258-5 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. як вид терористичного акту з заподіянням значної майнової шкоди. На нашу думку, економічний тероризм має розглядатися серед злочинів проти основ національної безпеки України, передбачених Розділом I Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р., а міжнародний економічний тероризм у Розділі злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку Кримінального кодексу України

7. Протидія економічному тероризму є на даний момент ускладненою через обмеженість нормативно-правової бази, яка б регулювала суспільні відносини у сфері протидії боротьбі з економічним тероризмом.

Важливим кроками в перспективі протидії тероризму є: профілактика терористичної діяльності; розробка «Антитерористичної ідеології», яка дозволить узагальнити напрямки антитерористичної боротьби (ми вважаємо доцільним доповнити її блоком розвитку захисних процесів національних економічно-правових систем та курс на боротьбу з економічно негативними наслідками глобалізації; реалізація Глобальної контртерористичної стратегії Організації Об'єднаних Націй, прийнятої резолюцією 60/288 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 08.09.2006 р та діяльність Цільової група по здійсненню контртерористичних заходів Організації Об'єднаних Націй, Міжнародна організації кримінальної поліції Інтерполу, Європейського поліцейського відомства та Антитерористичного центр держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав. Розширене

співробітництво цих організацій дозволить створити єдину інформаційну базу, що значно спростить протидію економічному тероризму. На нашу думку, контекст повноважень організацій має бути розширено відповідно до специфіки здійснення економічного тероризму, або має бути встановлена співпраця із організаціями, що займаються економічно-фінансовим моніторингом та аналізом ризиків для економічно-фінансових систем.

Ефективним кроком у питанні врегулювання міжнародно-правових санкцій та ступеню їх застосування щодо держав, з території яких було вчинено акт міжнародного економічного тероризму буде прийняття резолюції у сфері запобігання, протидії реалізації та боротьбі з наслідками економічного тероризму.

Перспективно важливими кроками є також розширення розуміння економічного тероризму у правовстановчих документах таких організацій як Міжнародний Валютний Фонд, Світовий банк, Всесвітня організація охорони здоров'я та Організація з безпеки і співробітництва в Європі та проведення круглих столів і звітів, присвячених питанням економічного тероризму та розробка і імплементація в національні правові системи нормативно-правових актів, що передбачатимуть економічний тероризм, як злочин проти міжнародної і національної стабільності і безпеки.

8. Україна - активний учасник міжнародних домовленостей у сфері антитерористичного співробітництва. На нашу думку, для ефективної протидії економічному тероризму, в Українську правову систему має бути введено поняття економічного тероризму та процедур щодо протидії.

Доцільним в контексті захисту економічних інтересів України є внесення до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 р заходів щодо протидії економічному тероризму та заходів захисту економічно-фінансових систем, розширення діяльності Національного банку України є розширення контрольних повноважень економічно-фінансових систем та дозвіл на співробітництво у

питаннях економічно-фінансового моніторингу з міжнародними організаціями у цій сфері; посилення контролю за міграційними процесами через доступ до інформаційних систем Міжнародної кримінальної поліції Інтерполу, Європейського поліцейського відомства та Антитерористичного центру держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав.

Внесення змін та доповнень до Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. у вигляді передбачення відповідальності економічний і міжнародний економічний тероризм, Закону України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. для врахування специфіки здійснення економічного тероризму, Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р., пов'язані з посиленням захисту економічної системи та найважливіших економічних і фінансових об'єктів України, що становлять основу стабільності економічної системи, та внесення пропозицій щодо покращення механізму міжнародної співпраці у зовнішній політиці України у сфері протидії економічного тероризму.

Зрештою, ми вважаємо необхідним створення спеціального комітету з протидії економічному тероризму на території України та правової бази його функціонування, враховуючи специфіку здійснення і наслідків саме економічного тероризму, для запобігання як економічних терористичних загроз щодо України, так і утворення терористичних угруповань в межах нашої держави.

Антитерористична роль України у світовому співтоваристві може бути посилена через вдосконалення прогалів власного законодавства, а приклад України зможе слугувати фундаментом для покращення світової превенції та уникнення терористичної загрози. Зрештою, поліпшення системи притягнення до відповідальності за акти економічного тероризму дозволить розширити міжнародну співпрацю України у сфері протидії тероризму загалом та економічного тероризму в тому числі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рябов С. Г. Політологічна теорія держави / С. Г. Рябов. – К. : Тандем, 1996. – 240 с.
2. Гумбатов Т. «Терор і тероризм: площина понятійної взаємодії» / Т. Гумбатов / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова - 2013р. - № 10'2013 – с.36-41 – (сер.22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін)
3. Гармашов І. Актуальні питання класифікації сучасного тероризму / І.Гармашов/ Політичний менеджмент. – К., 2005. – № 6(15). – С. 147–155
4. Горлач М.І., Кремень В.Г. Політологія: наука про політику. – К.: Центр учбової літератури, 2009. — 840 с.
5. Політологія: підручник / М. М. Вегеш та ін. ; ред. М. М. Вегеш. - 3-тє вид., перероб. і доповн. - К. : Знання, 2008. - 384 с.
6. Антонян Ю.М. Криминология. Избранные лекции. — М.: «Логос», 2004. — 448 с.
7. Моджорян, Л. А. Терроризм : правда и вымысел [Текст] / Л. А. Моджорян. - 2-е изд. – М. : Юридическая литература, 1986 – 393 с.
8. Дробот, Г. А. Мировая политика : учебник для бакалавров / Г. А. Дробот. — М. : Издательство Юрайт, 2014. — 476 с.
9. Liang C. Global terrorism index 2017 [Report] / C. Liang, D. Hyslop / The Institute for Economics and Peace.– 2017. – № 55 – 120 с. [Електронний ресурс]-Режим доступу:<http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/11/Global-Terrorism-Index-2017.pdf>
10. Geneva launch of the global terrorism index report 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.gcsp.ch/Events/Geneva-Launch-of-the-Global-Terrorism-Index-Report-2017>
11. Frey B., Luechinger S., Stutzer A. Calculating tragedy: assessing the costs of terrorism /B.Frey/ CESifo Working Paper – 2004. – No. 1341 – 36 p. .

[Электронный ресурс]-Режим доступа: https://www.cesifo-group.de/DocDL/cesifo1_wp1341.pdf

12. Abadie A., Gardeazabal J. Terrorism and the world economy / A. Abadie, J. Gardeazabal/ European Economic Review.- 2008. – No 52 – 27p.

[Электронный ресурс]-Режим доступа: <https://economics.mit.edu/files/11864>

13. Rosendorff B., Sandler T. The Political Economy of Transnational Terrorism / B. Rosendorff, T.Sandler/ The Journal of Conflict Resolution – 2005. –

No. 2 – Vol. 49 – pp. 171-182 [Электронный ресурс]-Режим доступа: https://www.jstor.org/stable/30045106?seq=1#page_scan_tab_contents

14. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти: навчальний посібник / кол. авторів; за заг. ред. проф. В.К. Грищука. – Львів: ЛьвДУВС, 2011. – 328 с.

15. Канцір В. С. «Наукознавча інтерпретація тероризму як деструктивного системно-соціального явища» / В.С. Канцір // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2014. – № 801(2) – с. 174-179 – (Сер: юридичні науки)

16. Githaiga S. Economic terrorism: its forms and dynamics - 16 p. [Электронный ресурс] – Режим доступа:

https://www.academia.edu/5753857/economic_terrorism_its_forms_and_dynamics

17. Основы противодействия терроризму : учеб. пособие для 0-75 студ. высш. учеб. заведений / Я. Д. Вишняков, Г. А. Бондаренко, С.Г.Васин, Е.В.Грацианский; под ред. Я.Д.Вишнякова. — М. : Издательский центр «Академия», 2006. — 240 с.

18. Антонян Ю.М. Криминология. Избранные лекции. — М.: «Логос», 2004. — 448 с.

19. Вагимов Э.К. Проблема социальной справедливости, равенства и неравенства людей, их нищеты и бедности // Вызовы современности и ответственность философа. / Материалы «Круглого стола», посвященного всемирному Дню философии. Кыргызско-Российский Славянский университет. Под общ.ред. И.И. Ивановой Бишкек :-2003.- С.43-53.

[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://anthropology.ru/ru/text/vagimov-ek/problema-socialnoy-spravedlivosti-ravenstva-i-neravenstva-lyudey-ih-nishchety-i>

20. Каюков В. В., Мельчакова Ю. Л., Нор С. А. Роль економіки в житті суспільства: проблеми і судження [Текст] / В. Каюков, Ю. Мельчакова/ Проблеми і перспективи економіки і управління: матеріали II Міжнар. науч. конф. (м.Санкт-Петербург, черв. 2013). - СПб.: Реноме.- 2013. - С. 12-16. - URL <https://moluch.ru/conf/econ/archive/77/3994>

21. Качур С. Протидія поширенню радикальних політичних ідей в контексті загрози суїцидного тероризму /С. Качур/ Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2015. –вип.15. –с.133-142 – (Сер: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін)

22. Амеліна І.В., Попова Т.Л., Владимиров С.В. Міжнародні економічні відносини. – К.: Центр учбової літератури, 2013. — 256 с.

23. Карзаева Н.Н. Основы экономической безопасности : учебник / Н.Н. Карзаева. — М. : ИНФРА-М, 2017. — 275 с.

24. Антипенко В.Ф. Боротьба з сучасним тероризмом : міжнародно-правові підходи [Текст] : Монографія / В.Ф.Антипенко. – К. : Націон. Бібл. Ім. В.І.Вернацького; Вид-во "ЮНОНА-М", 2002. – 723 с

25. Новоскольцева Л. Роль международных организаций в предотвращении и противодействии международному терроризму/ Л. Новоскольцева/ The central European journal of social sciences and humanities. – 2015. – ASO.A.5(1) – 116-132 с.- [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/search/article.action?cid=e909f003-f1d0-44a0-8a69-b8178755857a>

26. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду ООН від 26.06.1945// База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010

27. Декларація про заходи ліквідації міжнародного тероризму, затверджена резолюцією 49/60 Генеральної Асамблеї від 9.12.1994 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_502

28. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 09.12.1999 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518

29. Резолюція 1267 (1999), що прийнята Радою Безпеки на її 4051-му засіданні (Щодо афганського руху "Талібан") 15.10.1999 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_452

30. Резолюція 1373 (2001), ухвалена Радою Безпеки на її 4385-му засіданні, 28.09.2001 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_854

31. Resolution adopted by the General Assembly on 8 September 2006 // Database «Official Document System of the United Nations»/ UN [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/504/88/pdf/N0550488.pdf?OpenElement>

32. About the Task Force United Nations Website Information [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.un.org/counterterrorism/ctif/en>

33. Articles of Agreement of the International Monetary Fund International Monetary Fund Website Information [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/pdf/aa.pdf>

34. IMF Annual Report 2017 Promoting Inclusive Growth Monetary Fund Website Information [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2017/eng/pdfs/IMF-AR17-English.pdf>

35. Статті Угоди 1945 р. (Про Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку) від 01.01.1945 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_028

36. Articles of Agreement of International Development Association World Bank Group Resources Database [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/BODINT/Resources/278027-1215526322295/IDAArticlesofAgreementEnglish.pdf>

37. Articles Of Agreement Of International Finance Corporation World Bank Group Resources Database [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/1c95b500484cb68d9f3dbf5f4fc3f18b/IFC_Articles_of_Agreement.pdf?MOD=AJPERES

38. Сеульська конвенція 1985р. Про заснування Багатостороннього Агентства з Гарантій Інвестицій // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_268

39. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_060/ed20000316

40. Долот В. Д. Здоров'я як економічна категорія: фактори, що впливають на рівень здоров'я населення та охорону здоров'я/ В. Д. Долот/ Державне управління Інвестиції: практика та досвід 2016. – №1. – с. 74-76

41. Решетников, А. В. Экономика и управление в здравоохранении : учебник и практикум для вузов / А. В. Решетников, Н. Г. Шамшурина, В. И. Шамшурин ; под общ. ред. А. В. Решетникова. — М. : Издательство Юрайт, 2018. — 303 с.

42. Статут (Конституція) Всесвітньої організації охорони здоров'я від 22.07.1946 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України.

[Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_599

43. Статут Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу від 13.06.1956 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України.

[Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142

44. The Strategic Framework 2017-2020 of Interpol Interpol Website Information [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://www.interpol.int/About-INTERPOL/Priorities/Strategic-Framework2>

45. Рішення № 2009/371/ПВД Ради про створення Європейського поліцейського відомства (Європол) від 06.04.2009 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a78

46. Буроменський М.В Міжнародне право: Навч. посібник / К.: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с

47. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі від 01.08.1975 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055

48. Положение об антитеррористическом центре государств-участников Содружества Независимых Государств от 01.12.2000г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.cisatc.org/132/166/189>

49. Чередниченко О.Ю. Актуальні питання боротьби з тероризмом в Україні в сучасних умовах / О. Чередниченко/ Вісник економіки транспорту і промисловості – 2017. – № 57 – с. 158-163.

50. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15>

51. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 р. // База даних «Законодавство України» / ВР

України. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>

52. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

53. Закон України «Про Службу безпеки України» від 25.03.1992 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>

54. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» від 28.10.2015 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#n10>

55. Закон України «Про національну поліцію» від 02.07.2015 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

56. Закон України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» від 23.02.2006 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3475-15>

57. Закон України «Про Державну прикордонну службу України» від 03.04.2003 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15>

58. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

59. Архипов О. М. «Співвідношення понять міжнародний злочин та злочин міжнародного характеру» / О.М. Архипов // Правова держава – 2002. – №4 – с. 110-114
60. Международное сотрудничество в борьбе с преступностью : учебник для академического бакалавриата / С. В. Троицкий [и др.] ; отв. ред. Р. А. Каламкарян. — М. : Издательство Юрайт, 2017. — 349 с.
61. Тимошук Ю. С. «Криміналістична характеристика злочинів міжнародного характеру» / Ю.С. Тимошук // Кримінальне право, кримінальний процес та криміналістика. – 2014. – №23 – с. 122-127
62. Римський статут міжнародного кримінального суду від 17.07.1998 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588
63. Антипенко В. Міжнародна кримінальна юстиція в сфері боротьби з тероризмом // В. Антипенко/ Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ – 2010. –№1.-с.86-90 – (Сер.: економіка, право, політологія, туризм)
64. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право.—Х.: Одісей, 2008.— 704с.
65. Міжнародне право :навч. посіб. /[М. В. Буроменський та ін.] ; за ред. М. В. Буроменського ; Мін-во освіти і науки України. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 336 с.
66. Пронюк Н. В. Сучасне міжнародне право : навч. посіб. / Н. В. Пронюк. – 2-е вид., змін. та допов. – К. : КНТ, 2010. – 344 с.
67. Тітов Є. Б. Поняття і підстави міжнародно-правової відповідальності. Лекція. [Текст]// Є. Тітов / Харківський національний університет внутрішніх справ. – 2016р. – 32 с.
68. Репецький В.М. Міжнародне публічне право: Підручник / В.М. Репецький. — К, 2011. — 437 с.

69. Бирюков П. Н. Международное право: Учебное пособие. – 2е изд., перераб. и доп. – Воронеж: Истоки, 1996. – 365 с.
70. Дахно І. І. Міжнародне приватне право: Навч. посіб. — 2-ге вид., стереотип. — К.: МАУП, 2004. — 312 с.
71. Підручник / Авт. кол.: Демський С.Е., П68 Ковальський В.С., Колодій А.М (керівник авт. кол.) та інші; За ред. В.В. Копейчикова. — 5-е вид., перероб. та доп. - К: Юрінком Інтер, 2002. - 736 с.
72. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
73. Примаченко В. Кваліфікуючі ознаки як засіб диференціації кримінальної відповідальності за терористичні злочини: якість та достатність. // В. Примаченко / Вісник кримінологічної асоціації України. – 2015. – № 3 (11). – с. 80-89
74. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України [текст] / За заг. ред. Литвинова О. М. – К. : «Центр учбової літератури», 2017. – 528 с.
75. Місюра А. Іноземний досвід протидії тероризму: висновки для України". Аналітична записка // А. Місюра/ Національний інститут стратегічних досліджень. [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.niss.gov.ua/articles/2446/>
76. Розанов А. С. Проблема профілактики міжнародного тероризма // А. С. Розанов / Вестник университета –2012. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-profilaktiki-mezhdunarodnogo-terrorizma>
77. Діяльність України в Раді Безпеки ООН. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukraineun.org/ukraine-and-unsc/our-priorities> – Назва з екрана.

78. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні: аналіт. доповідь / [Резнікова О.О., Місюра А.О., Дрьомов С.В., Войтовський К.Є.]; за заг. ред. О.О. Резнікової. – К.: НІСД, 2017. – 60 с.

79. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 р. "Про Стратегію національної безпеки України" від 26.05.2015 // База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

ДОДАТОК 1

Дане соціологічне опитування має на меті виявити інструментарій розуміння пересічних осіб щодо поняття терористичного акту.

Цільова аудиторія опитування – особи 18-65 років, як основна категорія населення, що має доступ до інформації та критичне мислення для розрізнення понять.

Територія опитування – м. Київ, вул. Хрещатик.

Дата – 25.08.2018 р.

Питання: Перша подія, що спадає на думку при озвученні поняття «терористичний акт»

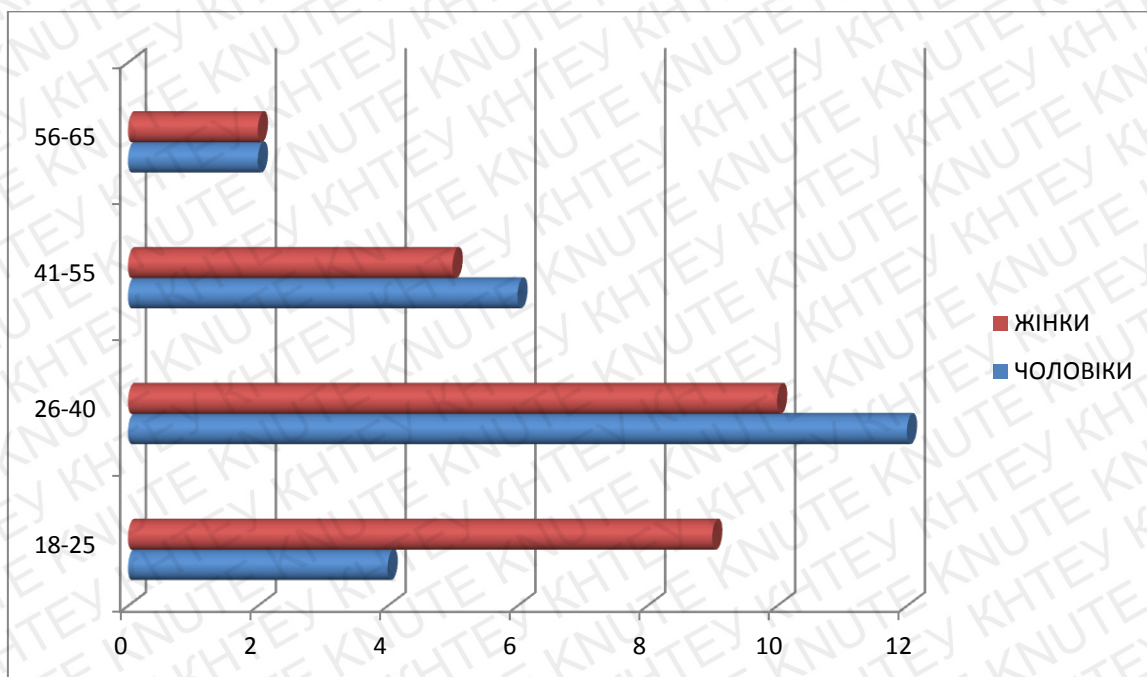
Загальна інфографіка опитування:

Таблиця 1.

Відсоткове співвідношення наданих відповідей

Відповідь	Відсоток опитаних
Катастрофа 11 вересня 2001 року – вежі-близнюки	60%
Атака на «Батаклан» і «Стад-де-Франс» - паралельні атаки у Парижі та передмісті.	4%
Теракт в м. Беслан – захоплення заручників у школі	20%
Підрив Боїнга 747 над Локербі	10%
Інше	6%

Діаграма 2.

Вік опитуваних

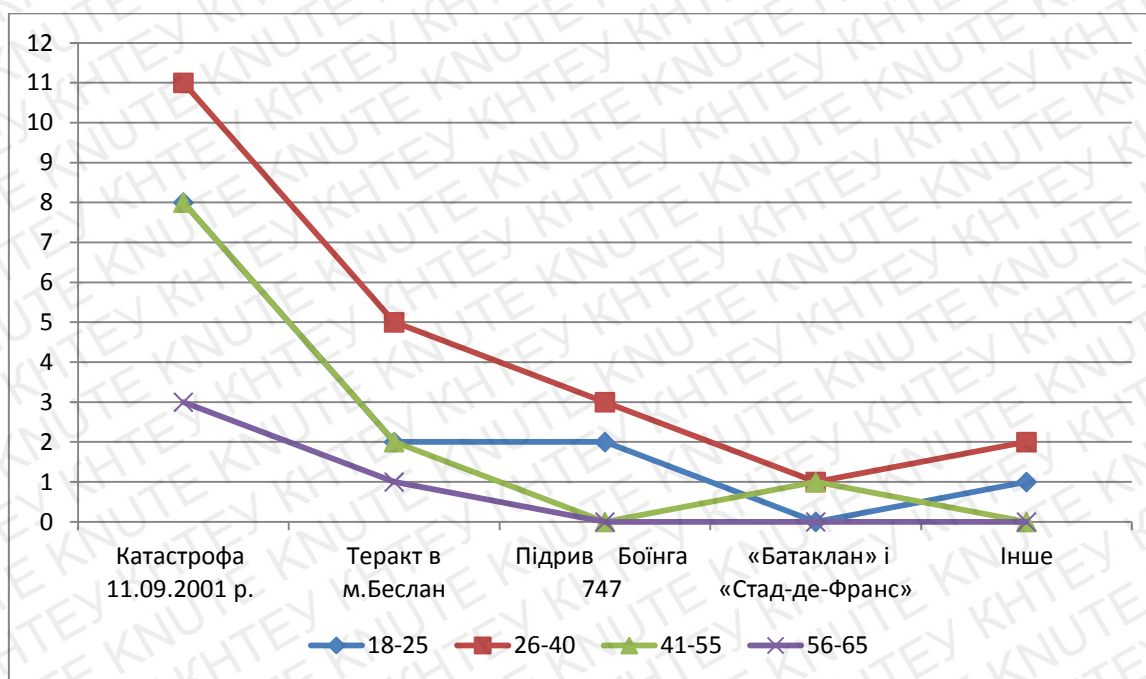
У загальному підході – кількість чоловіків та жінок, що прийняли участь у опитуванні є рівною. У віковій групі від 18 до 25 переважає кількість жінок, вікові групи 26-40 та 41-55 мають переважну кількість чоловіків, вікова група 56-65 містить ідентичну кількість чоловіків та жінок.

Ми не беремо до уваги дані щодо соціального статусу або рівня освіти опитуваних.

Ціль – з'ясування інформації, що не потребує спеціального інформаційного доступу або дослідження.

Графік 3.

Співставлення відповідей за віком

Вікова група 18-25 найбільше володіє інформацією щодо Катастрофи 11 вересня 2001 р., Теракту в м. Беслан та теракту на боїнгу 747.

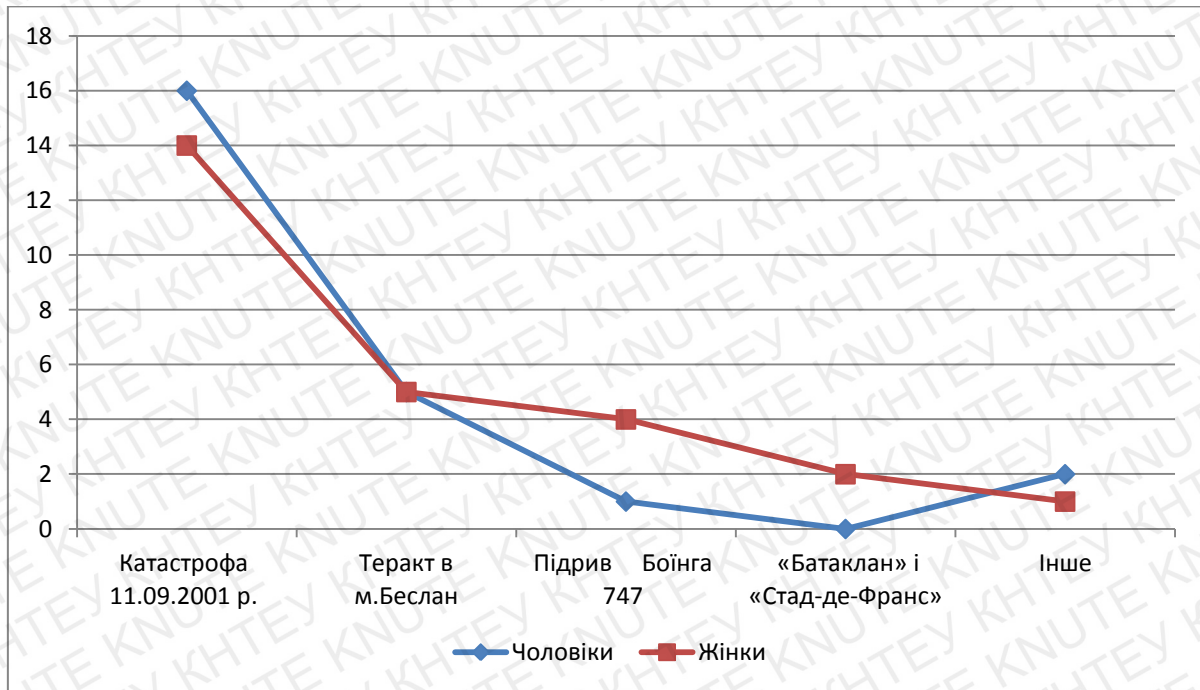
Група 26-40 має подібну тенденцію, однак рівень обізнаності про вказані події є вищим – про це свідчить кількість відповідей від респондентів даної вікової групи.

Вікова група 41-55 виказує обізнаність щодо Катастрофи 11 вересня 2001 р., частота відповідей респондентів за іншими категоріями є доволі низькою.

Вікова група 56-65 виказує обізнаність щодо Катастрофи 11 вересня 2001 р. та теракту в м. Беслан, відповідей за іншими категоріями відмічено не було.

Графік 4.

Співставлення відповідей за статтю

Результати відповідей респондентів чоловіків та респондентів жінок знаходяться в допустимій динаміці. Для більшої точності даних необхідне збільшення кількості опитаних респондентів.

Висновки: вибірка виявляє вузьку направленість знань щодо поняття терористичного акту серед випадково опитаних громадян. Жодним з респондентів не було вказано терористичного акту, пов'язаного з іншим видом тероризму, аніж бомбового та радикального.